

אוניברסיטת תל אביב

הפקולטה למדעי החברה ע"ש גרשון ה. גורדון

התכנית ללימודי ביטחון

טרור ולגיטימציה

חיבור זה הוגש כעבודת גמר לקראת התואר

"מוסמך אוניברסיטה" - מ.א.

באוניברסיטת תל-אביב

על ידי

ענבר אורן

העבודה נכתבה בהנחיית

ד"ר אור הוניג

אוקטובר, 2012

תודות

תודה עצומה מגיעה לדר' אור הוניג, מנחה התזה, על הנחיה מסורה, קשובה ותומכת להפליא.
תודה רבה על האמונה הרבה, הליווי המסור ועל הסיוע בכל נושא, מהפגישה הראשונה ועד להגשה הסופית.

ליעל ריינהולד, שבזכותה התאפשרו להן שעות רבות וארוכות של מחקר אקדמי.

למשפחתי הנרחבת ולהורי ואחיי, שתמכו והאמינו והיו במרחק פסיעה לכל צורך ומטרה בכל עת.

למשפחת שלם שעודדו לכל אורך הדרך.

ולרועי שלם, בן זוגי, שהיווה את המשענת הטובה ביותר שיכלתי לבקש.

תוכן עניינים

4	תקציר
5	מבוא
8	הסכסוך האנגלו אירי- סקירה היסטורית
15	פתרון סכסוכים- סקירה ספרותית
34	מקרה מבחן- לגיטימציה פוליטית בסכסוך האנגלו אירי
46	דיון ומסקנות
57	ביבליוגרפיה
66	נספחים

תקציר

לגיטימציה פוליטית היא זכות אשר למדינה מוכת טרור קשה מאוד לדמיין לתת לארגון טרור, או למי שמייצג אותו. כשחקר הטרור והמחקר בנושא פתרון הסכסוכים משתלבים ביניהם, נראה כי המחקר האקדמי מציע דרכים רבות ושונות לצורה האידיאלית לפתרון סכסוכי טרור, אך הדרך בה מתמקדת עבודה זו, היא הלגיטימציה הפוליטית הבינלאומית. ההשערה הנוכחית היא שבהתבסס על העובדה שדו שיח עשוי לרכז את הצדדים השונים בסכסוך ועשוי לגלות לכל אחד מהצדדים שמן העבר השני ישנו צד המייחל לחיים בשלום בדיוק כמותם- הדבר יקרה רק אם תינתן לגיטימציה פוליטית למייצגי ארגון הטרור. צעד חשוב ביותר שעשוי לדרבן את הצדדים להתחייב למשא ומתן משמעותי וכן, הוא מתן לגיטימציה פוליטית מהזירה הבינלאומית, לארגון הטרור. בעצם, עבודה זו באה לבחון האם אכן מתן לגיטימציה פוליטית בינלאומית הוא השלב האחרון אותו יש לעבור, לפני שפתרון סכסוך המערב טרור לאומני, יכול להתחיל.

חקר הטרור עוסק רבות, כחלק חשוב מאוד מקיומו הבסיסי ביותר, בשאלת הטקטיקה של ארגוני טרור. במה שונה ארגון ובמה שונים מניעיו של ארגון, הנוקט בטקטיקה אלימה יותר או פחות. מהו הגורם המכתיב לארגון טרור, את הטקטיקה שבה הוא נוקט- בין אם מדובר באלימות קיצונית, ובין אם מדובר ברצון למעבר לשימוש בדיפלומטיה. בעבודה זו אנסה לבחון, בעזרת חקירה של מקרה מבחן קיים מן העבר, את הצורה בה ניתן להתמודד עם מקרים עתידיים והצורה בה ניתן ללמוד מדרכים בהן יושבו סכסוכים בעבר.

שאלת המחקר של התזה הנוכחית, התעצבה והתגבשה אחרי בחינה מעמיקה של ספרות הטרור. בספרו "Harry's Game" טבע ג'ראלד סימור (Gerald Seymour) את הביטוי: "One Man's Terrorist is Another Man's Freedom Fighter". בדיוק זו הנקודה, באותו הבדל קטן אך עצום. טרוריסט עבור אדם אחד, הוא פוליטיקאי עבור אדם אחר ונראה שכך בנויים סכסוכים לאומניים רבים. טרור שכוונתו לשים מטרות על השולחן על מנת שתהווה נושא לדיון, מטרה שכוונת פוליטיים ודיפלומטיים חזקים נוטים להתעלם ממנה, הקשורה לאוכלוסיה שנוטים להתעלם ממנה, וצריכה את מי שיסייע לה לזעוק את זעקתה; עבור בני אותה קהילה, מי שזועק את זעקתם, הוא פוליטיקאי לכל דבר. הוא דמות מייצגת. אחרי מחקר מעמיק של הסכסוך האירי, שיערתי כי לדבר יש בסיס חשוב מאוד בסוגיה לפיה ימשיך או יפסיק ארגון הטרור, לנקוט באלימות המזוהה איתו כל כך. אם כן, שאלה המחקר הנוכחי הינה; **"תחת אילו נסיבות ניתן להביא ארגון טרור להפסיק את השימוש באלימות?"**

המקרה שנבחר כמקרה מבחן לעבודה זו, הוא הסכסוך האנגלו-אירי. מדובר בסכסוך ייחודי בהרכבו, שנחקר רבות באשר לגיטימציה שניתנה לארגון הטרור הפעיל בו, על ידי הממשלה הבריטית הכובשת. זוית שלא זכתה למחקר דומה, היא זוית הלגיטימציה הפוליטית הבינלאומית שקיבל הארגון. משמעותי מאוד לראות כיצד הלגיטימציה הבינלאומית שניתנה לארגון שינתה את פני הסכסוך, והפכה אותו לסיפור ההצלחה שהוא.

שאלת המחקר הנוכחית התגבשה בעקבות הבנה, שישנו דבר מה בעקשנות החריפה, בבוטות בה ניתן לבטל את ארגוני הטרור הלאומניים- פעולה טריוויאלית כל כך בעולם המערבי של ימינו, שהיא אולי פעולה שגויה מיסודה. שאולי, אם מאמינים מעט יותר בבסיס החיובי של הצד השני, המצטייר כאלים וברוטאלי, ניתן להגיע לנחלה הרצויה. אותה חתיכה החסרה בפאזל

בעיני, היא הלגיטימציה הפוליטית הבינלאומית. הלגיטימציה עשויה להגיע מכיוונים רבים, והיא חשובה כשהיא מגיעה מכל צד, אך רבות נכתב על כך במחקרים אקדמיים קיימים ומכובדים. השערתי היא, שהלגיטימציה הבינלאומית שמקבל ארגון טרור מהווה מרכיב משמעותי מאוד כשלעצמה, ויכולה להניע את הצדדים לכדי פעולות פיוס, יכולה לפתוח נתיבים דיפלומטיים שישמשו את הצדדים, ויקלו עליהם לבוא במשא ומתן. אותה לגיטימציה שהופכת את הארגון לשחקן לגיטימי בעיני העולם כולו, ומחייבת את המדינה המתמודדת מולו, לראותו כשחקן לגיטימי גם כן.

חשוב להדגיש, כי מתן לגיטימציה בינלאומית והאופציה להשתלבות במשחק הדמוקרטי הבינלאומי, צפויה לדרבן את ארגון הטרור לעבור מעיסוק באלימות, לעיסוק בדיפלומטיה. ארגון טרור צפוי להבין כי במידה והפעילות האלימה תימשך, הפעילות הדיפלומטית ככל הנראה תיגדע-כסנקציה צפויה מצד הכוחות החזקים יותר בזירה הבינלאומית, מה שיביא אותו לנקודת ההתחלה, בה הוא מצוי בנקודה הנמוכה ביותר.

לגיטימציה פוליטית בינלאומית, מכניסה את השחקן, שעד כה לא נחשב כשחקן בעיני רוב השותפים האחרים למשחק הפוליטי, ומצד אחד מחייבת אותו לפעול לפי הנורמות שלפיהן פועלים השחקנים כולם- מה שאומר שקיים סיכוי סביר שאם עדיין לא עשה זאת על מנת לקבל לגיטימציה פוליטית- כעת הוא יפחית מרמת האלימות בה הוא נוקט, ומצד שני, הדבר מחייב את השחקנים האחרים, גם אלה שעד כה ראו זאת כטאבו מוחלט- לראותו כשחקן שווה, לקיים עימו דו שיח, להחשיב את דעותיו ובתקווה- להגיע בסופו של דבר להסכם שישכין שלום בין הצדדים. אם כן, הסכסוך האירי נבחר בדיוק בשל העובדה שהוא מכיל את אותם היבטים של לגיטימציה פוליטית בינלאומית שקיבלו מייצגי ארגון ה-IRA, ואכן מהווה דוגמא למקרה בו הלגיטימציה השפיעה באופן אופטימאלי, על מהלך ההתרחשויות.

ראשית, בסקירה היסטורית של הסכסוך הארוך, יסופר סיפורם הארוך של שני העמים הנאבקים במאבקי שליטה כבר שנים ארוכות, הבריטית והאירים. לאחר מכן, אסקור את הצורות שהציעו חוקרים בולטים, לסיום סכסוכי טרור. חלקם נתלו במצבו של ארגון הטרור וחלקם ראו זאת כחלק ממכלול הגורמים המעורבים בדבר. חשוב מאוד לסקור את הזוויות שנבחנו עד כה, ואילו הנחות הונחו בעבר, באשר לסיבות להפסקת הפעילות האלימה של ארגוני טרור.

כיאה להשערתי, בחרתי להתמקד במיוחד בלגיטימציה הפוליטית הבינלאומית המקבל ארגון טרור, כחלק מהניסיונות להידברות- ניסיונות הנעשים על ידו או על ידי השחקנים המקבילים לו בסיטואציה הפוליטית. לאחר מכן, מקרה המבחן והוא הסכסוך האנגלו-אירי, ייבחן בקפידה, על מנת לבחון את הסיטואציות לפיהן ניתן להוכיח כי לגיטימציה פוליטית בינלאומית הייתה גורם מכריע בסיום פעילות הטרור של ארגון ה-IRA. בשלב הדיון והמסקנות אבצע אינטגרציה בין ההנחות האקדמיות הקיימות ובין המקרה האירי, ואוכיח כי המסקנה אליה הגעתי אכן מבוססת היטב. מסקנה זו חדשנית מכיוון שרבים אחרים נתלים בהכרה פוליטית מצד המדינה הכובשת, אך הזוית לפיה הכרה פוליטית בינלאומית, היא המשמעותית ביותר, והיא זו אשר מהווה גורם משמעותי כל כך בהפסקת הפעילות האלימה של ארגוני טרור, היא זויות שעדיין לא נחקרה כראוי.

הסכסוך האנגלו-אירי ייחודי בפני עצמו, אך הוא גם סכסוך המזכיר סכסוכים אחרים שעירבו טרור לאומני בתוכם, כשחלקם עדיין נותנים את אותותיהם ומסכנים את חייהם של מיליונים. מעבר לחקר הטרור, אולי הצעת דרך הפעולה שקיימת בעבודה הזו, תוכל להוות נדבך קטן בהצעה לפעולה בסכסוכים הקיימים.

הסכסוך האנגלו-אירי- סקירה היסטורית

"הצרות" הוא השם הנפוץ והמוכר לסכסוך האנגלו-אירי כפי שאנו מכירים אותו. למען האמת, הביטוי הזה, "הצרות", מתאר אך ורק את שלושים השנים האחרונות של הסכסוך, עקובות מדם, אלימות, ונוראיות, אך לחלוטין לא מדובר במקור הראשוני לאיבה בין שני הלאומים הגאים הללו, אירלנד ובריטניה.

האי האירי הוא אי קטן, בקצה המערבי של אירופה, שיושב לראשונה לפני עשרת אלפים שנים, על ידי השבטים הנומדים, כאחד מהמקומות האחרונים שיושבו במערב אירופה. שכבות אוכלוסיה רבות שהרכיבו את ההתיישבות באי הביאו לכך שאין באמת גזע של ילידי אירלנד שניתן להצביע עליהם, אך הזהות האירית שנתפסת כחזקה מכולם, היא של הקלטים, שהתיישבו באירלנד ושזרו את תרבותם המפוארת יחד עם ההיסטוריה של האי (English, 2005, p.25).

אירלנד התפתחה בצורה יחסית עצמאית, ובמאה הרביעית והחמישית פיראטיים איריים ניסו לפלוש לחלקים בסקוטלנד ו-וויילס. בריונות בריטית הגיעה, כצפוי, זמן לא רב אחר כך. באותן מאות, נכנסה בהדרגה גם הנצרות לאירלנד, מה ששינה מאוד את אופיו של האי, הסיר ממנה בהדרגה את האמונות הפגאניות והפך את הכנסייה לחלק משמעותי מאוד בחיי הקהילה האירית כשדוגמא מובהקת לכך היא שליטתו של הפטרון האירי פטריק, בכל נושא הדת במדינה, ממש עד היום (English, 2005, p.30).

במאה ה-12 חלה הפלישה הבריטית המשמעותית הראשונה לאירלנד, שיושביה החזיקו בשלב זה בתחושת לאומנות מובהקת ועצמאית. הפולשים לא היו בריטים ברובם, אך היו מי ששלטו גם בבריטניה באותם ימים, והפלישה הייתה צבאית ברובה. הכוחות הפולשים נתקלו בהתנגדות פעילה במיוחד, כשהאירים הקתוליים באזור אולסטר טבחו בפולשים הפרוטסטנטיים שהגיעו מבריטניה באלפים, כשמספר אירועים שכאלה הטמיעו את תחושת חוסר הביטחון והפחד בקרב שתי הקהילות (English, 2005, p.60).

מלחמת אזרחים של ממש החלה ב-1641, והגעתו של אוליבר קראמוול (Oliver Cromwell) כשליט באי מטעם הבריטים לאי, סימנה את תחילתה של תקופה אכזרית במיוחד. קראמוול תפס עצמו כמשחרר הרשמי של אירלנד, ובעצם רצה "לשחרר" אותה מהדת בה רצו לעסוק תושביה הקתוליים, מהחינוך המסורתי בו האמינו והמשיטה המלוכנית שהייתה נהוגה בה

עד לימים הללו. קראמוול החרים אדמות איריות, נישל בעלי אחוזות מבתיהם והעניק אותן לפרוטסטנטים שהיו חלק מהפלישה הבריטית, וטבח בקתוליים במספרים בלתי נתפסים. צבאו של קראמוול ידוע עד היום כצבא אכזרי במיוחד, שהמיט פחד ושנאה עצומים בקהילה האירית המתגוננת (English, 2005, p.62). עד היום, כשמתהלכים בצד הקתולי בבלפסט, בין ציורי הקיר המזוהים כל כך עם האזור, מופיעים גם ציורים המפארים את קראמוול בקרב הקהילה הפרוטסטנטית, וכאלה המצינים את שמו ככובש האכזר ביותר, בצד הקתולי ואף מצטטים את דבריו באשר לחיסול הזרם הקתולי שמהווה לא רק כוח דתי, אלא כוח פוליטי שיש לחסל. הציור מופיע על קירות בתיים של תושבים מן המניין ומהווה ניגוד מוחלט בתזכורת לעבר הכואב, באזור כמעט פסטורלי כיום (ראה נספח א').

התקוממות אירית אמיתית ושיטתית כנגד השליטה הבריטית, הופיעו בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20, כשכוחות החלו להתקוממות בתוך אירלנד בדרישה לשלטון עצמי פנימי, ומנגד, קבוצות שתומכות באיחוד האיים תחת שלטון בריטי, היוניוניסטים- מתנגדות מכל וכל להיפרדות. לצד היוניוניסטים עמד החוק הבריטי מ-1801, שקבע כי אירלנד היא חלק בלתי נפרד מבריטניה (Somerville & Kirby, 2012 & Hennessey, 1997 p.1).

בשנת 1916, קבוצת מתנדבים איריים משתלטת על סניף הדואר המרכזי בדבלין למשך כחמישה ימים, ופותחת במרד שמטרתו המקורית הייתה להכריח את השלטון הבריטי לוותר על שלטונו באירלנד. האירוע נקרא "מרד חג הפסחא" ולימים, רוב המתנדבים שמרכיבים את הגדודים שהשתתפו בו הופכים יחד להיקרא ה-Sinn Fein, כשמשמעות שמם הוא "אנו, עצמנו". הארגון קם כבר ב-1905 כשכבר אז היה מחויב להביא לעצמאותה של אירלנד, אך מרד חג הפסחא העלה את קרנו של הארגון הדועך (Taylor, 1997 p.8). ב-1918, עם התמודדותה בבחירות הכלליות, שין פיין הופכת למפלגה הפוליטית הגדולה ביותר באירלנד, ולמרות שנבחרה בבחירות הבריטיות מסרבת להכיר בלגיטימיות של השלטון בצפון ובדרום. בשנות השבעים חווה הארגון פיצול פנימי (Gillespie, 2008, p.229). בין השנים 1919 ועד 1921, ה-IRA בפיקודו של מייקל קולנס (Michael Collins) תוקפים את הכוחות הבריטיים כנגד הכיבוש במטרה להניעם מתוך הרפובליקה. הבריטים, כמעט כסימן לבאות, לא הגדירו זאת כמלחמה, אלא כ"קונספירציה פושעת" שיש לטפל בה על ידי המשטרה, וכשכוחות השיטור שכבר היו פרוסים באי לא הצליחו להשתלט על הנעשה, קמה יחידת ה-"Black and Tans" האלימה במיוחד,

שידועה לשמצה בשל שיטות הפעולה האימתניות בהן נהגה להשתמש. חברה יצאו למשימתם באירלנד תחת הוראה של ראש ממשלת בריטניה דאז, לוי ג'ורג' (Lloyd George), "להפוך את חייהם של המורדים האירים לגיהנום" (Taylor, 1997 p.10).

באשר ל-IRA - הלוא הוא ה-Irish Republican Army, אשר שימש בשנים שלפני פרוץ האלימות המחודשת ב-1969 כמפלגה קטנה מהצד השמאלי של הספקטרום הפוליטי באירלנד. גם בקרב ה-IRA, התפצלו כוחות הארגון בתחילת שנות ה-70, כשהפג הדומיננטי ביותר שנשאר היה ה-Provisional IRA. אליו מתייחסים כל האזכורים כ-IRA בעבודה זו. בשל העובדה שגם השין פיין וגם ה-IRA חוו פיצולים דומים בעיתות דומות, באופן טבעי הארגונים התקרבו זה לזה והשין פיין הפכה לשמש באופן לא רשמי, כזרוע הפוליטית של ה-IRA (Gillespie, 2008, p.138). האחוזה האירית הרפובליקנית נוסדה לראשונה ב-1919 באופן רשמי, בסימנה את ההישג הראשון שלה במלחמת העצמאות האירית (בין השנים 1919 עד 1921) כשהשיגה עצמאות לרפובליקה האירית מהשלטון הבריטי. אך אליה וקוץ בה - מלחמת העצמאות אכן השיגה עצמאות לעשרים וששה מחוזות בדרום אירלנד, כאשר ששה מחוזות בצפון אירלנד נותרו תחת שלטון בריטי (ראה נספח ב'). ה-IRA המשיך להילחם באותה הפרדה על מנת לשחרר את הצפון מהשליטה הבריטית, אך ללא הצלחה (Hueckel, 2007).

בראש תנועת השין פיין, עומד ג'רי אדמס (Gerry Adams) מאז 1978. בהיותו עיתונאי קתולי צעיר ונלהב מ-Ballymurphy שבצדה הפרוטסטנטי של בלפסט, הוא ומשפחתו גורשו מביתם ונאלצו לעבור לצדה העני יותר של העיר, לצד הקתולי. אחרי שהתרועע עם עיתונאים רבים שלימים הרכיבו את שורותיה של השין פיין, הצטרף למאבק, וראשית חילק את זמנו בין חלקו האלים וחלקו הפוליטי, ולאחר מכן, הקדיש את כל מרצו למציאת פתרון פוליטי לסכסוך, בדמות ראש השין פיין (Adams, 1997).

לצד השין פיין, עמדה מפלגה פוליטית לאומנית גם היא, אך כזו שלא הייתה חלק מהזרם הרפובליקני. הייתה זו ה-SDLP (Social Democratic and Labour Party). מייסד המפלגה והאידיאולוג שבראשה מיומה הראשון היה ג'ון היום (John Hume), ויחד הוא וג'רי אדמס, עם הזמן, החלו לפתח קשר פוליטי חזק שאפשר להם לפעול יחד אל עבר פתרון לסכסוך. מפלגת ה-

SDLP לא תמכה מעולם באלימות שהפעיל ה-IRA, בעוד שהשין פיין תמיד הבהירה כי האלימות היא "בלתי נמנעת", ועל כן, נציגי ה-SDLP תמיד התקבלו בשיחות אל מול הבריטים, בשל העובדה שלא היו אלה הקשורים לטרור המשתולל (McLoughlin, 2009).

בשנות השישים, בעוד הדרום באירלנד הולך ומתפתח לאיטו, מהומות פורצות בצפון. תנועות לזכויות אזרח שמונהגות על ידי הקהילה הקתולית בצפון מנהלות מצעדים והפגנות ומבקשות לשנות מצב נוכחי בלתי נסבל, של אפליה חריפה בתנאי הדיר, התעסוקה והזכויות בבחירות המקומיות ממנו סובל הציבור הקתולי. ב-1967 קמה תנועת NICRA (Northern Ireland Civil Rights Association) שאת המצעדים שהפעילה ניתן בבירור לראות כחלק מהתעוררות כללית של התקוממות אזרחית בצפון, כשהיא מציגה בפני נציגי הממשלה הבריטית בצפון אירלנד רשימת דרישות לשיפור תנאי החיים של הציבור הקתולי (Gillespie, 2008, p.xix).

יותר מכך, כשהתקוממות אלימה מצד ה-IRA מופיעה בהתקפות ספוראדיות שאינן מקובלות על הבריטים מכל וכל- מתחילה נורמה של מעצר ללא משפט, וללא מתן של הסברים לעצורים. באותה התקופה, יותר מ-1000 קתולים מחכים למשפט בעודם במעצר, ללא קבלת דין וחשבון מהשלטונות על פרטי מעצרים. בערים המרכזיות בצפון, ובראשן בלפסט ודרי (או לונדון-דרי, כשמה הבריטי), לאומניים קתוליים מביעים את מחאתם ונתקלים במעצור אלים מצד כוחות השיטור הפרושים באזור, נאמני הממלכה הבריטית. תחושת חוסר האונים העצומה, מתנקזת לכדי הפגנות נוספות, ופנייה ל-IRA כמקור היחיד שעשוי לתת מענה לדיכוי האלים. ב-31 בינואר, 1972, במצעד זכויות האדם בדרי, כוחות השיטור הבריטיים יורים לעבר קהל המפגינים וגורמים למותם של 14 מפגינים לא חמושים. אותו היום, כונה לימים כ"יום ראשון העקוב מדם", או Bloody Sunday. בנקודה זו, הגיוס לשורות ה-IRA מתרחב באופן משמעותי, והארגון נתפס כמוצא אחרון להגנת הקתוליים (Hueckel, 2007).

בעיצומו של המאבק האלים בין הפלגים, האפליה נמשכת כלפי הציבור הקתולי, כאשר 1500 משפחות נעקרות מבתיהן באלימות ובכפייה, רחובות קתולים שלמים מוצתים על ידי המון זועם פרוטסטנטי, רק ל-63% מהציבור הקתולי ישנה גישה למים חמים ולחדר אמבט מקורה, והאבטלה בקרבם גדולה פי 2 באשר בציבור הפרוטסטנטי. עם השנים, צנזורה תקשורתית ואמנותית מוטלת על נציגי השין פיין וה-IRA ברפובליקה האירית ובבריטניה, כשבפועל-

הצנזורה חמורה יותר באירלנד מאשר באי השכן. לפי אחוזי הפעילות האלימה של ה-IRA, נראה כי הצנזורה רק הובילה את הארגון לפעילות מוגברת יותר, ככל הנראה- על מנת להפגין נוכחות למרות האיסורים לעשות כן (Hueckel, 2007).

אל מול השין פיין וה-IRA, עומד בין היתר איאן פייזלי (Ian Paisley), כומר פרוטסטנטי בעל דעות קיצוניות שמייסד את ה-UCDC (Ulster Constitution Defence Committee) וה-UPV (Ulster Protestant Volunteers). מדובר בגופים אלימים בכללותם, שמנהיגים צעדות פרוטסטנטיות כתשובה לצעדות למען זכויות האדם שהובילו בעיקר אנשי ארגון NICRA (Gillespie, 2008 p.196 & Hennessey, 1997 p.138).

בין המחאות כנגד השלטון הבריטי, מתעוררות גם המחאות על שלילת המעמד המיוחד (של אסירי מלחמה הלוא הם אסירים פוליטיים) מהאסירים הרפובליקנים הכלואים בבתי הכלא הבריטיים. מחאת השמיכות, של אלו אשר סירבו ללבוש את מדי הכלא (Gillespie, 2008 p.37), שאחריה פרצה המחאה המלוכלכת של אסירים שמרחו את צואתם על קירות חדריהם בבתי הכלא ולאחר מכן, ב-1981, שביתות הרעב שבסופן מתו עשרה אסירים כשבראשם, והזכור מכולם, עומד בובי סנדס (Bobby Sands)- פעיל ה-IRA שנעצר פעמיים ונכלא בכלא מייז שבבלפסט. סנדס הפך עם הזמן למנהיג האסירים הרפובליקנים ב-Block H, הוא האגף שריכוז את רוב האסירים הפוליטיים. סנדס התמודד ואף נבחר למושב בפרלמנט הבריטי (MP) בעוד שובת רעב בכלא, דבר שהעלה את קרנו של המאבק הרפובליקני לסטטוס פוליטי לאסירים הכלואים. סנדס מת לאחר שביתת רעב של 66 ימים במאי 1981, כשמותו והלווייתו מותירים חותם אדיר ורב השפעה על דעת הקהל העולמית באשר לסכסוך האנגלו אירי ובעיקר, באשר לצורת ההתמודדות של הבריטים עם הנסיבות (Gillespie, 2008 p.226).

התנאים המגבילים והמפלים הופחתו בסוף שנות השמונים ותחילת שנות התשעים, כשהסנאטור האמריקני לשעבר ג'ורג' מיטשל (George J. Mitchell) מגיע לאזור ומשמש כיושב ראש צוות המשא ומתן לפתרון הסכסוך, בעוד שהאמריקנים מגלים מעורבות עצומת שתורמת רבות לסיומו של הסכסוך, ובעיקר- השין פיין מנסים ללא הרף להפוך לחלק אינטגרלי מהניסיונות הפוליטיים לפתור את הסכסוך האלים (Hueckel, 2007). במסגרת המעורבות

האמריקנית, ביל קלינטון (Bill Clinton), נשיא ארצות הברית באותה התקופה, ברוח גבית משמעותית מצד ארגונים אירים אמריקניים שמאמצים אליהם את ג'רי אדמס והשין פיין ומכעיסים עד מאוד את הממשל הבריטי כשהם תומכים, וקלינטון מספק את האישור הסופי, במתן ויזה לאדמס לביקור בארצות הברית. לאחר מכן, מגיע קלינטון לביקור בבלפסט ומצולם כשלוחץ את ידו של אדמס, מהלכים שהביאו את אדמס, בנוסף לפעילותו הרבה לניסיונות להביא לשינוי במפה הפוליטית, לקדמת הבמה הפוליטית בסכסוך המדובר (Gillespie, 2008 p.57).

ב- 1993 נחתם במחוז Down שבאירלנד, בין מרגרט טאצ'ר (Margreth Thatcher), ראש ממשלת בריטניה וגארט פיצג'ראלד (Gerret FitzGerald), דאז ראש ממשלת אירלנד, ההסכם האנגלו אירי (AIA- Anglo Irish Agreement), שקבע כי רוב התושבים בצפון אירלנד הוא שיקבע את עתידו הפוליטי של האזור (Gillespie, 2008 p.22 & Loughlin, 2003 p.95). המסמך הגיע להסכמה שאליה הגיעו מאוחר יותר בהסכם הסופי, אך הדבר קרה שלא בהסכמתם ובהשתתפותן של השחקניות שהשפיעו בסופו של דבר על המשך או הפסקת הלחימה; הלוא הן השין פיין וה-IRA.

ב- 10 באפריל 1998, נחתם בבלפסט הסכם יום שישי הטוב, המכונה גם "הסכם בלפסט", המסכם שלושה עשורים של אלימות והרג. בעקבות הפסקת אש אמיצה מצד ה-IRA שהקשיים שלו לעשות כן יפורטו במהלך עבודה זו, מתקיימות שיחות כוללות בהשתתפותם של ראשי מפלגת השין פיין, ג'רי אדמס ומרטין מק'גינס (Martin McGuinness), בעיקר אל מול ראש ממשלת בריטניה שנכנס ב- 1997 לתפקיד, טוני בלייר (Tony Blair) ובתיווכים של האמריקנים. ההסכם כולל הסכמה פוליטית המתבססת על אלמנטים של שחרור אסירים, התפרקות מנשק, רפורמה משטרתית וזכויות אדם (Gillespie, 2008 p.114 & Fraser, 1999 p.79). מספר ועדות מוקמות על מנת לשמור על תנאי המחיה הוגנים עבור שני הפלגים באוכלוסיה, ונקבע כי ששת המחוזות הצפוניים באירלנד יהיו חלק רשמי מהאי הבריטי כל עוד רוב הציבור בצפון אירלנד רוצה בכך, דבר שיוחלט במשאל עם (Hueckel, 2007). עד כה, הציבור בצפון אירלנד עדיין לא פסק אחרת.

כיום, השין פיין נחשבת למפלגה שיכולה ללא ספק לשרוד ללא קיומו של IRA כגוף פעיל, והיא המפלגה המרכזית המייצגת את הציבור הקתולי בצפון, מה גם שהיא המפלגה היחידה הפעילה גם בדרום וגם בצפון אירלנד. ג'רי אדמס עדיין מכהן כיושב ראש המפלגה, ועדיין טוען

לעיתים כי ששת המחוזות הצפוניים באירלנד צריכים לחזור אל הידיים האיריות מהן נלקחו. היא נשארת נאמנה להיותה המפלגה הקתולית הראשית, אך נשארת נאמנה ביותר גם להבטחתה לשאוף ליצור אומה אירית מאוחדת באמצעים שאינם אלימים בלבד (Hueckel, 2007).

אמנם בחודש האחרון, נכון לספטמבר 2012, הפציעו מספר מהומות אלימות בצפון אירלנד ונפצעו עשרות שוטרים מכוחות השיטור הבריטיים המקומיים (Smith, 2012). המהומות פרצו בשל עימות על רקע מעבר מצעדים פרוטסטנטיים באזורים קתוליים, אותו הפזמון הישן והכואב (Anonymous, 2012). למרות זאת, באופן כללי, השלום באזור נשמר (Smith, 2012). המצב הנוכחי איננו אלים בכללותו וגם אם בכל כמה שנים פלג אלים שאיננו שוכח מטעם ה-IRA או אזרחים שאינם מקבלים את מרות השלטון הבריטי, מרימים את ראשיהם, ההתקוממות מדוכאת באופן מהיר יחסית.

פתרון סכסוכים - סקירה ספרותית

חקר פתרון הסכסוכים רואה בדרכים רבות ושונות את האפשרויות להביא לסיומו של סכסוך המערב טרור לאומני. כפי שיראה הפרק הבא, ישנם חוקרים רבים הרואים את הנושא מזוויות שונות לחלוטין. חלקם מאמינים כי שני הצדדים מגיעים לנקודה בה העלות והתועלת יוצרים בשלות או מוכנות המביאה אותם להידבר זה עם זה, אחרים מאמינים כי ארגון הטרור יסיים את הלחימה אם ישתנו הנסיבות החברתיות המביאות אותו להילחם, אם יחנקו את "זרם החמצן" שהתקשורת מספקת לו או ישנו את הנסיבות הכלכליות מתוך הוא פועל. חלק אחר, סבור כי לגיטימציה פוליטית בינלאומית תהווה גורם מסייע לסיום הסכסוך. בפרק זה, אתמקד באותם שינויים שמציע המחקר האקדמי, תוך שימת דגש על הלגיטימציה הפוליטית ותפקידה בסיום סכסוכים אלימים.

תיאוריית הבשלות

הרי שהדרך להגיע לפתרון של סכסוך אלים, היא על ידי הגעה להבנות המקובלות על שני הצדדים. כך, ניתן להסיק, ניתן לסיים כמובן גם סכסוכים מוכי טרור. יש הטוענים כי משא ומתן מוצלח ניזון מההצעה הראשונית לשאת ולתת, פתרון המגשר בין הצדדים או סדרה של פשרות. אחרים טוענים שהפן החשוב יותר הוא התזמון של ההצעה למשא ומתן. לצד כל אלה, נראה כי מחלוקת עמוקה יכולה להיפתר רק כששני הצדדים יהיו מוכנים לכך וכשכל אלטרנטיבה, בייחוד זו של המצב הקיים, פשוט תוביל למחיר יקר מדי (Zartman, 2000 p.225).

לדיפלומטים העוסקים בגישור בסכסוכים, חשובה מאוד ה"בשלות" (Zartman) טען כי הבשלות כרוכה כמובן בעשיית הדבר הנכון- בזמן הנכון. אין די אך ורק בבשלות על מנת להתחיל בשלבים לפתרון הסכסוך, אך היא חייבת להיות אחד המרכיבים בקומפוזיציה השלמה. הדיפלומט חייב לתפוס ולהכיר באותו רגע של בשלות, למרות שהדבר לא תמיד פשוט. הרי שלא כל הליך של משא ומתן נובע מרגע בשל שמנוצל לפתרון ממשי ויציב של הסכסוך. לעיתים ישתמשו גופים במשא ומתן לצורך הפוגה בסכסוך על מנת להתחמש, ליצור לחץ על הצד היריב ללא כל כוונה אמיתית להגיע לעמק השווה (Zartman, 2000 p.227).

תיאוריית הבשלות של זרטמן מנסה להסביר תחת אילו נסיבות ייגשו הצדדים בקונפליקט, לאופציית המשא ומתן. זרטמן מתייחס למצב של קיפאון בסכסוך, מצב סטטי ממנו שני הצדדים לא מתקדמים או נסוגים, מצב המכאיב לשני המחנות (MHS- Mutually hurting stalemate). הרעיון הוא שתחושת הקיפאון המכאיב היא הדדית, ושני הצדדים מחפשים דרך לשנות את המצב הקיים. לרוב, שני המחנות היריבים יגיעו לאותו רגע בשל, כשאסון יתקרב ויהפוך את המצב ממישור שטוח שאיננו משנה את עוצמתו (הקיפאון), לפי תהום ממנו המצב רק מידרדר. בנוסף, על שני הצדדים להאמין כי ניתן ואפשרי לסיים את הקונפליקט הקיים ושגם המחנה היריב, באמת מאמין בכך ושגם הוא, כמותם, חש שנמצא במבוי סתום שאיננו ניתן עוד להכלה (Zartman, 2000 p.228).

בבסיס המימד האובייקטיבי של הקיפאון המכאיב לשני המחנות שוכן שיקול של עלות מול תועלת. כששני צדדים חשים שהעלות במצב הנוכחי גבוהה מדי, הם יחפשו אחר מצב שמועיל להם יותר. באופן הסובייקטיבי, על שני הצדדים לזהות הוכחה לפיה המצב הוא אכן מצב של קיפאון, מבוי סתום ותקוע, שממנו לא ניתן יותר להתקדם לעברו של ניצחון. הצדדים חייבים לחוש שהנכונות לויתורים היא הדדית (Zartman, 2000 p.229).

המחנות בסכסוך יכולים להגיע לאותו רגע של קיפאון בכל שלב בסכסוך. לרוב, מצב של מבוי סתום מגיע אחרי שאפשרויות רבות אחרות לפעולה כבר מוצו, ולכן הוא יגיע בשלב מאוחר של הקונפליקט. כשישנו מתווך בין הצדדים, הוא יכול להביא את רגע הבשלות לידי מיצוי ולהמיר אותו למצב של משא ומתן. המתווך, במידה והאלמנטים האובייקטיביים של הבשלות מתקיימים, יכול להוביל את שני המחנות היריבים לחוש זה את כאבו של זה ועל כן, להוביל למשא ומתן (Zartman, 2000 p.228).

פעמים רבות צד אחד שמבחין באסון שעומד להתרחש, הוא הצד שיציע את הדרך לסיים את הסכסוך. הצדדים יחוש, באותו רגע, כי הניצחון כפי שתפסו אותו בעבר, כבר איננו מהווה אופציה הגיונית וסבירה. הצורך להימנע מאסון קרב ובא, הוא צורך הישרדותי חזק, שסביר מאוד שיוביל לפעולה שכזו- שלא דומה לפעולות שנעשו בעבר באותו סכסוך. לעומת זאת, צפי של אסון קרוב איננו משתנה הכרחי כאן. כששני הצדדים חשים שהמצב הקיים הוא מצב שתוצאתו הצפויה היא שלילית, הם חייבים לבחון לעומקה את האופציה בה תהיה התוצאה חיובית (Zartman, 2001).

ישנם כמובן תנאים פוליטיים אידיאליים שמסייעים לכל אחד מהצדדים לתפוס את הסיטואציה הבשלה ולהפוך אותה להזדמנות למשא ומתן. זרטמן מתבסס על מחקרו של סטדמן (Stedman) (1991) שטען כי (א) שני הצדדים חייבים להאמין **שהפן הצבאי** מביא את הקונפליקט למבוי סתום. (ב) **החלפת מנהיגים** - מנהיג חדש יכול לראות את המצב באור שונה מקודמו. (ג) על אף העובדה שגורם זה איננו חשוב כמו השניים הקודמים, **דובר אמין** לכל אחד מהצדדים בסכסוך, חשוב גם הוא. דובר שיכול לבטא את טענת הקבוצה אותה הוא מייצג, נחוץ ביותר אך חשוב לזכור שכשזה מגיע ללא שני התנאים הקודמים, הוא חסר תועלת ממשית (Zartman, 2001).

בעייתיות בתנאי הקיפאון המכאיב לשני הצדדים

הקושי בקיומו של קיפאון המכאיב לשני הצדדים הוא (א) שגרימתו של כאב מוגבר וקיצוני שעשוי להביא את הצדדים להבין שהם רק מפסידים בסכסוך הנוכחי, יכול באותה המידה לגרום להם להוביל את המצב אפילו לתהומות עמוקים יותר. לרוב בסכסוכים שכאלה, שני הצדדים מונחים על ידי מוטו לפיו אסור לוותר ללא קרב, ולכן במשך רוב הסכסוך הם ששים להילחם. בנוסף, (ב) כשצד אחד נפגע בצורה קיצונית מהסכסוך (על ידי האסון שקרה או עתיד להתרחש, לדוגמא) פעמים רבות תדמית המחנה היריב מחמירה בעיניו והסיכויים לפיוס הופכים קלושים יותר. נוצרת דמוניזציה של היריב, ברמות גבוהות מבעבר. הוא אף מקבל גושפנקה להצדקת פעולות ההתנגדות שלו והצדקה לאסקלציה בסכסוך (Zartman, 2000 p.238;). (ג) מה גם, שקבוצות שפועלות בשל אמונתם הקנאית לנושא מסוים, ככל הנראה שלא ייסוגו כשנגרם להן או לאנשיהן כאב מוגבר. יהיה זה מעגל שיזין את עצמו כשתתחזק נחישותם של אותם מאמינים. לעיתים, תרבויות שכאלה של "מאמינים אמיתיים", אין רוצות בכלל לשאת ולתת עם צדדים אחרים, זו כלל לא מטרתן. הן נתלות בתגמולים חיצוניים לרעיון שלהן, ולא מחפשות להתפשר עם המחנה היריב. כדוגמא מביא זרטמן את גרמניה הנאצית. חיסרון ברור נוסף של מצב הקיפאון שמזיק לשני הצדדים הוא בכך (ד) שכדי להגיע אליו יש להשתמש באסקלציה קיצונית. משא ומתן במקרה הזה, הוא תוצאה של הליכה על הקצה. על כן, אותו כאב מוגבר שיכול להביא לתחילתו של משא ומתן, יכול בהחלט גם להחמיר אותו ולהרחיק יותר ויותר, את אופציית ההידברות בין מחנות שבסכסוך (Zartman, 2000 p.239).

עד שלב מסוים התייחסה תיאוריית הבשלות רק לפתיחתו של משא ומתן ולא נתנה את הדעת לקיומו של משא ומתן מוצלח בין שני מחנות יריבים. נראה כי במהלך הליך המשא ומתן, (א) שני הצדדים לרוב מאמינים שיש להם אפשרות לצאת כשידם על העליונה או (ב) לחלק את הכוח בצורה חדשה שלא חשבו עליה בעבר. נראה כי מה שעוד יכול לפתות אותם לנהל את המשא ומתן בהצלחה (ג) היא האופציה ליחסים תקינים עם היריב או (ד) העובדה שנושא הקונפליקט כבר איננו בוער כבעבר ולא מצדיק את האבידות הנגרמות בגינו. בכך מציג זרטמן את חלקה השני של התיאוריה והיא ההזדמנות המפתה ההדדית (MEO- mutually enticing opportunity), המתייחסת לבעייתיות שבמשא ומתן חשאי, לא ישר, וכזה שאיננו מכיל כוונה אמיתית להוביל להסכם יציב. אותה הזדמנות מפתה הדדית, היא הפיתוי ששני הצדדים צריכים לראות לנגד עיניהם על מנת להבין שמשא ומתן שיפתור את הסכסוך הוא הדבר הטוב ביותר עבורם. תפיסת ההזדמנות המפתה ההדדית היא הכרחית למשא ומתן מוצלח, אך לבדה, איננה מספיקה (Zartman, 2000 p.242).

גם מתווך שמגשר בין שני המחנות, חייב לראות לנגד עיניו את האופציה הסבירה לפיה יכול להתקיים עתיד טוב יותר. אם לא כך הדבר, משא ומתן, אפילו כזה שכבר החל, לא יהיה יעיל. אם שני הצדדים והמתווך שביניהם לא רואים את המשא ומתן כתהליך הטומן בחובו רווחים עבורן, אפילו אם משא ומתן כזה יגיע למספר הסכמות, הן לעולם לא תהיינה יציבות באמת (Zartman, 2001). ההזדמנות המפתה ההדדית (MEO- mutually enticing opportunity), שמצטרפת לקיפאון המכאיב לשני הצדדים (HMS) משתלבים יחד ומספקים הסבר להגעה לשלב של בשלות, שמובילה לתחילתו של משא ומתן ומהלכו המוצלח עד לפתרון אמיתי ויציב לקונפליקטים אלימים (Zartman, 2000 p.245).

ב- 1990 מוסיף האסס (Haass) נדבך לתיאוריית הבשלות, וטוען, כמו זרטמן (ובעצם, בהתבסס על דבריו), כי הבשלות היא בעיקר כלי תפיסתי, שמסייע למקבלי החלטות לזהות האם הסכסוך בו הם עוסקים ניתן לפתרון דרך משא ומתן, ובמקרים בהם משא ומתן כבר מתקיים- התיאוריה מראה למקבל ההחלטות אילו תנאים יש לשנות או להסדיר, לפני שניתן להפעיל את הדיפלומטיה (Haass, 1990).

האסס טוען כי ישנם ארבעה תנאים הכרחיים על מנת לזהות בשלות בסכסוך. ארבעתם נחוצים והיעדרו של כל אחד מהם, מציב מכשול ממשי בפני משא ומתן מוצלח. התנאי הראשון (א) הוא התפיסה המשותפת של רצון להסכם. בדומה לזרטמן, גם האסס מאמין כי שני הצדדים

חייבים להאמין שבנוסף להם עצמם, גם היריב להם, מעוניין בהסכם ובפתרון למצב הקיים. התנאי השני (ב) הוא יכולתם של מקבלי ההחלטות לקבל בפועל החלטות ממשיות, ולהגיע להסכם. המנהיגים משני הצדדים חייבים להיות חזקים מספיק (להחזיק בפופולאריות או בכוח רב עד כדי כך שיימצאו בעמדה נוחה לבצע גם פשרות כואבות) או אף חלשים מספיק (נמצאים במצב שבו לא ניתן להימנע מפשרות כואבות) על מנת שיוכלו באמת לפעול. התנאי השלישי לזיהוי בשלות בסכסוך הוא (ג) קיומה של פשרה הוגנת בין שני הצדדים, על מנת שכל אחד מהם יוכל להצדיק בפני עמו את הפשרה שהוא עצמו עשה. כל מנהיג חייב להבהיר לעמו שהוא איננו מפקיר את האינטרס הלאומי. התנאי הרביעי והאחרון הוא (ד) הסכמת שני הצדדים על מתווה הפתרון. מתווך, צד שלישי הלוקח חלק בשיחות או קיומה של בוררות, כשהאחרונה היא האופציה אשר פחות עדיפה בדרך כלל על מדינות, מהוות אופציות לבסיס לתחילת הידברות. שני הצדדים צריכים להסכים על שימוש באותו גורם מגשר (Haass, 1990 p.27).

לדידו של האסס, בהיעדר בשלות, המצב הוא לא בסיס לחוסר בעשייה. מצב בו חלק מהתנאים אכן מצויים, דווקא הוא דורש תשומת לב רבה ועדינה, ויש אף מי שיאמר, שזהו זמנם של הדיפלומטים לעשות את עבודתם ולהביא את הסכסוך למצב בשל. עוד הוא טוען כי במידה ומשא ומתן יחל לפני ששני הצדדים אכן בשלים וערוכים לכך, התהליך מלכתחילה נועד לכישלון. הצעות טובות עשויות להיגנז כי הוצעו בזמן הלא נכון, מוקדם מדי, וייתכן אף שהדיפלומטים שעסקו במלאכה שנכשלה, גם אם יהיו מכובדים ומוכשרים, תתערער אמינותם בעיני הציבור, וייתכן שבעתיד, לא יוכלו להשפיע עוד על התהליך. בנוסף, מנהיגים שמתנגדים לפשרה עשויים לפרוץ במצב של כישלון, מה שיחבל בניסיונות עתידיים (Haass, 1990 p.146).

תיאוריית המוכנות

כתגובה לתיאוריית הבשלות, פרסם פרוט (Pruitt) ב-2005 את תיאוריית המוכנות (Readiness). הוא טען שבניגוד לתיאוריית הבשלות, העוסקת במצבם הפסיכולוגי הסובייקטיבי של מקבלי ההחלטות, לתיאוריית המוכנות ישנם יתרונות ברורים עליה כי תיאוריית המוכנות תקפה למקרים רבים יותר, מתבססת על היגיון פשוט יותר, נוגעת בספקטרום רחב יותר של תופעות וכוללת בתוכה גם תהליכים פוליטיים פנימיים מהמחנות שבסכסוך. גורם הבשלות, כפי שכינה אותו זרטמן, הוא גם לב ליבה של תיאוריית המוכנות, כששני משתנים פסיכולוגיים יעודדו

את מקבלי ההחלטות להגיע למשא ומתן; **המוטיבציה** לסיום הקונפליקט **והאופטימיות** בהצלחתו (Pruitt, 2005).

מוטיבציה לסיים את הקונפליקט יכולה להתקיים בשל חוסר תפקודו. הדבר יכול להיגרם על ידי שלושה גורמים עיקריים; (א) **תחושה שניצחון בקונפליקט איננו עוד אופציה רלוונטית**, וייתכן אף הפסד. מחנה שחש כך, ינסה ככל הנראה להיאחז בכל גורם אפשרי שאכן יחזיר את היתרון לצידו (בריתות חיצוניות, שיתוף פעולה עם תומכי היריב או אסקלציה של הסכסוך), אך כשכל אלה יתבררו ככישלונות, הוא יהיה חדור מוטיבציה לסיים את הקונפליקט, בשל הכישלון האפשרי באופן. (ב) **ככל שעלותו של הסכסוך תיתפס כגבוהה יותר**, כך תהיה גדולה יותר המוטיבציה לסיימו. (ג) **פחד מאסקלציה נוספת** שתזיק והסיכון שאף תסיים את המשאבים. בנוסף, לחץ מצד גורם שלישי יכול גם הוא להביא למוטיבציה לסיום הסכסוך. גורמים חזקים וחלשים יכולים להאיר את עיניהם של מקבלי ההחלטות בשני המחנות ולזרז את הגעתו של רגע הבשלות. לדעת פרוט, הלחץ מצד הצד החיצוני לשניים שבסכסוך מהווה חלק קטן מדי בתיאוריה של זרטמן (Pruitt, 2005).

אופטימיות נדרשת לשני הצדדים, באמונה כי הליך המשא ומתן יכול להצליח. נדרשת אופטימיות על מנת להיכנס לתהליך, וככל שהוא מתפתח, אותה אופטימיות צריכה להתעצם גם היא, אחרת המחנה הפסימי עשוי לפרוש מהשיחות. תחילה, תישאב האופטימיות מהאמונה שהצד השני מוכן גם הוא לעשות ויתורים ולעבוד קשה לצורך מתווה מוסכם. כדי שתחושת האופטימיות תימשך, כל מחנה חייב לראות לנגד עיניו מתווה אפשרי של הסכם מתהווה, המגשר בין העמדות המנוגדות. ככל שדעותיהם של שני הצדדים יוסיפו להיות מנוגדות, כך האופטימיות תהיה פחותה. מובן שגם למתווך בין הצדדים ולאמונתו בפתרון הסכסוך, יש חלק נרחב בתחושת האופטימיות של הצדדים, ובהסתמכותם עליו (Pruitt, 2005).

תיאוריית המוכנות היא בעלת מודל מפצה; כמות גבוהה ממשתנה אחד יכולה לפצות על צמצום בקיומו של המשתנה השני. מוטיבציה ואופטימיות בתיאוריית המוכנות מחפים זה על זה, אך שניהם חייבים להופיע במידה מסוימת. פרוט טוען כי מודל שכזה מתאים יותר למציאות מאשר תיאוריית הבשלות, שמתנה את הכניסה למשא ומתן בקיפאון מכאיב שיהיה משותף לכל המקרים שהיא חוקרת (Pruitt, 2005).

תיאוריית המוכנות של פרוט טוענת כי רגע בשל יכול להתפתח גם אם צד אחד מודאג מאוד בשל הסכסוך הנוכחי, וחש שהגיע למבוי סתום. אותן דאגות, יכולות להביאו לשלוח מסרי

פיוס לצד השני, ולהביאו לעדן את דרכיו ומטרותיו עד שהוא הופך אופטימי מספיק כדי להתחיל במשא ומתן לסיום הסכסוך. כשהמוכנות גוברת, המחנות יהיו מוכנים לעשות ויתורים נרחבים יותר, להשקיע יותר בכח אדם המוקדש לשיחות ואף לקחת סיכונים נחוצים. ככל שמחנה חש מוכן יותר, כך הויתורים שיעשה בהסכם יהיו גדולים יותר (Pruitt, 2005).

ביקורת על תיאוריית הבשלות

ב- 1999 טען ליברפלד (Lieberfeld), כמו זרטמן עצמו, שהבעיה במבוי סתום או אסון קרוב בעת סכסוך היא האסקלציה שיכולה להיגרם מכך; בדיוק התגובה ההפוכה מהנכונות להידברות בין הצדדים בסכסוך. ככל שמחמיר הסכסוך, כך ההשקעה בו, מצידם של שני המחנות המעורבים, עולה. על כן, עלותו גבוהה יותר, וייתכן שבמטרה לכפר על אותה עלות גבוהה-מטרותיו של הסכסוך יתרחבו (ציפייה לפיצוי מהצד היריב) ועמק השווה בין שני המחנות, יתרחק בהתאם (Lieberfeld, 1999).

ליברפלד הציע כי השינוי שתפקידו להביא את הצדדים לשולחן הדיונים, צריך להיות תפיסתי-פוליטי, וישנם חמישה שינויים חשובים ביותר: (א) שני הצדדים מבינים שהצד היריב להם לא מתכוון לוותר על מטרותיו. (ב) שני הצדדים מבינים שהסטטוס קוו הנוכחי איננו מתקבל על הדעת. (ג) שני הצדדים רואים בעין חיובית יותר את אופציית המשא ומתן עם היריב. (ד) שינויים בהנהגה מביאים לעמדות כוח אנשים בעלי תפיסה בטחונית רעננה. (ה) מנהיגים בשני הצדדים מבינים שאין להם פרטנר אחר להתדיין איתו, זולת השלטון היריב (Lieberfeld, 1999). השינויים כמובן לא מסודרים בסדר כרונולוגי ואחרי שהתרחשו, ניתנים גם לביטול. שני השינויים הראשונים והשינוי החמישי מבטלים אופציות שאולי נחשבו עד כה כרלוונטיות (היריב אולי יוותר על מטרותיו, אולי יש דרך להתמודד עם המצב הקיים ואולי יהיה מישהו אחר שניתן יהיה לדון איתו, מלבד המנהיגים היריבים). כל אחד מאותם שינויים הכרחי שיתרחש, אך אין בו די, לבדו, כדי להביא את הצדדים לשולחן הדיונים (Lieberfeld, 1999).

כשישנו מתווך שמקשר בין הצדדים, תפקידו להציג לשני הצדדים אלטרנטיבה שאיננה הדרך בה הם נוהגים כעת. הדרך בה הם פועלים או התכוונו לפעול על מנת להמשיך את הסכסוך, צריכה להיות מוצגת להם כדרך חסומה ולא כדאית. הדרך השנייה, החדשה, צריכה להיות מוצגת כבחירה הנכונה, ממנה הם צפויים להרוויח. הצדדים צריכים להאמין שהסיכויים שלהם להשיג

את התוצאות להן קיוו בתחילה, הם קלושים. הצעה של חלופה למחנה מסוים בסכסוך אלים ושכנועו שתכניותיו המקוריות צריכות להיגנו, איננה מהלך קל וסביר אף להניח שמחנות בסכסוך אלים התקבעו על רוב מטרותיהן ומחשיבות את חלקן, אם לא את כולן, כנושאים קריטיים בשמירה על ביטחון הלאומי (Zartman, 1985 p.232). נראה גם, כי ללחץ של זמן ישנה השפעה שלילית על תהליכי משא ומתן. על פי פינפארי (Pinfari), הליכי משא ומתן שמבוצעים בלחץ של זמן נוטים להיות שבריריים יותר והפתרונות שנקבעים בהן תקפים לטווח קצר ולא מכילים פתרונות לטווח הארוך (Pinfari, 2011).

במקביל לתיאוריות האקדמיות החוקרות את הבשלות של שני הצדדים הניגשים להליך של משא ומתן, יש לבחון גם כיצד רואה האקדמיה את הסיבות להגעה לאותה בשלות. בעיקר בהתקשר להנחות העלות מול התועלת של זרטמן, ישנה ככל הנראה סיבה, לעלות המתגברת של הסכסוך, בעיקר עבור ארגון הטרור, החלש מבין שני הצדדים, אך באותה העת, גם זה שמחזיק ביתרונות רבים מאוד. קיימות מספר הנחות, לסיבות לכך שארגוני טרור עשויים להחליט מרצונם החופשי, שעלות הסכסוך איננה כדאית יותר. שההפסד גדול מדי עבורם מכדי לשאת, ואופציה של הידברות עם הצד השני ובחינת האפשרות של הסכם קבוע, נראית מפתה ועדיפה על המצב הנוכחי.

הפן התקשורתי

ב- 2006 טען ווילקינסון (Wilkinson), כי למדיה ולארגוני טרור, ישנה מערכת יחסים של תלות הדדית. ארגוני הטרור, שמטרתם להפחיד קהילה שלמה וכך לגרום לשלטון שלה לשנות את דרכו, יראו בסיקור תקשורתי מעמיק של עניינם, כעזרה אדירה. פרסום שכזה לא רק שיגיע לכל אחד בקהילת היעד, אלא גם לקהילה הבינלאומית המגבשת דעה לגבי המתרחש. עבור המדיה, סיפור על אלימות קיצונית ופחד בסביבת החיים הרגילה- הוא סיפור חדשותי בעל ערך אדיר (Wilkinson, 2006 p.144). באופן גלוי, ארגוני טרור רבים בזים לתקשורת ההמונים ולערכים שהיא מפיצה. עם זאת, הם מבינים את הנזק שייגרם למטרתם במידה ואותה תקשורת המונית תחליט להתעלם מהם, או לנקוט בגישה השוללת אותם מכל וכל. על כן, משקיעים ארגוני טרור זמן ומאמץ ניכר בבניית תעמולה המיועדת לפרסום במדיה ההמונית. כחלק מאותה תעמולה תקשורתית, יציגו ארגוני טרור את מטרתם כנעלה, לעיתים כמשיחית, בעיקר מציגים עצמם כמי שאין עוררין על העובדה שיסיימו כשידם על העליונה. באותו מסע פרסום הארגונים גם מצרפים

לשורותיהם תומכים פוטנציאליים, אלה שאכן משתכנעים בצדקת דרכם, מגבירים את סיוע התרומות הכספיות לארגון ונותנים השראה לתקיפות קטלניות נוספות (Wilkinson, 2006 p.144).

הרי שהמדיה, באם תתגייס לכך, יכולה להציג את אותם ארגונים כרצחניים, חסרי רחמים שאינם פוסחים על פגיעה גם בילדים חפים מפשע, ושאינם מצייתים לחוקי מלחמה. דיווח מדויק של האירועים יכול ליצור אנטגוניזם אדיר בקרב הציבור. שתי הדרכים הנפוצות ביותר להתמודדות המדיה עם פעילויות טרור, הן (א) מדיניות של אי התערבות; לפיה מדווחים על כל המתרחש ללא הטיית הדיווחים לכיוון מסוים. ארגוני הטרור במצב כזה, באופן טבעי, ינצלו את העובדה שניתן להם זמן שידור כדי ליצור אקלים של פחד והרתעה. לצד מדיניות של אי התערבות, ישנה (ב) מדיניות של צנזורה או רגולציה, המעוגנת בחוק. לפי דוגמאות רבות במהלך ההיסטוריה, צייתו גופי מערכות תקשורת במדינות מוכות טרור לצנזורה שהטילה הממשלה במסגרת חוקים רשמיים, ומנעה באופן חלקי או מלא, פרסום של דבר פועלם של ארגוני טרור (Wilkinson, 2006 p.154). ווילקינסון ממליץ בעצם, למנוע מארגוני טרור את האופציה לפרסם את דברם. כשתימנע מארגון האופציה להשמיע את דברו והוא יפעל ללא ההדים הכה חזקים שמייצרת התקשורת, הוא בעצם יהפוך תוך זמן לא רב, לכזה שאיננו מגשים את מטרתו העיקרית, להשליט טרור בקהילת היעד.

לצידו של ווילקינסון, מאמינים דה גראפ (De Graaf) ושמיד (Schmid) גם הם, כי טרור הוא צורה של אלימות, אך לפני כן הוא צורה של תעמולה טהורה. אלימות מטרתה לכפות דבר מה על מישהו, ותעמולה היא עצם השכנוע של מישהו לבצע או שלא לבצע דבר מה. טרור, הוא השילוב בין השניים (De Graaf & Schmid, 1982, p.14). טרור מוגדר על ידי השניים כאסטרטגיית תקשורת אלימה, אשר ללא המדיה, איננה יכולה להתקיים. האלימות בה משתמשים כנגד הקורבנות, חייבת להיות מוצגת לפני אויבי הארגון. למהדורות החדשות תפקיד משמעותי גם כן, כשהן מקשרות בין ארגון הטרור, הקורבנות המיידיים שלו (מי שנפגעו בהתקפותיו), המדינה המהווה אויב עברו, והציבור הרחב. בעידן הנוכחי, אין צורך אפילו להשתמש מיד באלימות ולהרוג- הידיעה המתפשטת על קיומו של איום מספיקה על מנת להביא לחרדה מתפשטת בציבור הרחב (De Graaf & Schmid, 1982, p.16).

בשנים האחרונות, ארגוני טרור משתמשים בתקשורת ההמונים בצורה כל כך מאסיבית, עד שעלה צורך של ממש להגדיר את תופעת הטרור מחדש. הטרור כיום, יותר מתמיד, הוא דרך להעברת מסרים באמצעות השימוש באלימות. בשנים האחרונות, ממשלות מגבילות יותר מבעבר את ההופעה והדיווח החדשותי על מעשי טרור, ובכך מפחיתה את יכולתם של הטרוריסטים להיעזר בתקשורת על מנת לבצע מניפולציות. לעומת זאת, הבעיה הגדולה של ממשלות בעידן הנוכחי, היא רשת האינטרנט, אותה לא ניתן באמת להגביל והחשיפה שארגוני טרור ומטרותיהם מקבלים דרכה, היא אין סופית (Weimann, 2008).

אחרי מתקפת הטרור נגד ספורטאים ישראלים במינכן באולימפיאדת 1972, הודה אחד מפעילי הטרור שהיו מעורבים באירוע, כי המטרה נבחרה בעיקר בשל התמקדות המדיה המערבית בה. טענתו הייתה כי ספורטאים הם האלים של תרבות המערב והמדיה המשודרת והכתובה מהללות אותם, וכל אחד מתושבי המערב מכוון את ערוצי מקלט הטלוויזיה שלו לאלה המשדרים את אירועי הספורט, ולא דיווחים חדשותיים על מצבו של הציבור הפלסטיני, שבעבורו הם פועלים. טרוריסטים בעידן הנוכחי בוחרים לוקיישן כחלק מהטקטיקה הבסיסית לפעולתם (מגדלי התאומים הם דוגמא מתוקשרת נוספת), ומזינים באופן פעיל את גופי המדיה השונים כי הם יודעים שהדבר יסייע למטרותם (Weimann, 2008). אם הדבר לא מעודד אמפטיה מיידית עבורם, הוא לפחות הופך את שם הארגון או שמם של הפעילים עצמם, לשם שגור בכל פה.

לא בכדי, נתפסים מעשי טרור כלוחמה פסיכולוגית כשהקורבן הוא "עור התוף עליו מכים על מנת להשיג את ההשפעה הנחוצה על הקהל הרחב". אחרי אירועי ה-11 בספטמבר, השתמש בן-לאדן פעמים רבות בקלטות וידאו ששודרו בשידורי טלוויזיה אלפי פעמים, לעיניהן המפוחדות של יושבי העולם המערבי כולו. קולות שנשמעו שנים מאוחר יותר, שטענו שלבן לאדן לא היה כוח ממשי אמיתי גם בטווח קצר אחרי סדרת הפיגועים בניצוחו, אולי רק מוכיחים את הטענה שהתקשורת, ובעיקרה המוחלט התקשורת המערבית, היא זו שהקנתה לאוסמה בן לאדן את מעמדו כאדם מסוכן בהווה, ולא רק בעבר. לא בטוח שמעמד שכזה היה ניתן לו לשנים ארוכות, כפי שהיה, אלמלא התקשורת שליבתה את הנושא (Weimann, 2008). ייתכן ובשנים האחרונות, קיומה של מדיה חברתית משנה מעט את המצב. כמדומני, עדיין לא הגענו לעולם בו רשתות חברתיות ורשת האינטרנט ככלל, הורידו באופן משמעותי את מידת השפעתן של צורות מדיה מסורתיות יותר, כדוגמת טלוויזיה רדיו ועיתון, לכאלה שהשפעתן זניחה. לכן, אותן צורות מדיה

עדיין כלולות כחלק מעבודה זו. ללא ספק, בשנים הבאות, ניתן יהיה לבחון כיצד מפסידים או מרוויחים ארגוני טרור, מקיומן של רשתות חברתיות פתוחות לכל.

הפן התודעתי-מוסרי

ברמה הפנימית, גולקי (Guelke) מציע שתהליך הדה-לגיטימציה לטרור צריך להתרחש לא רק בקבוצה שסובלת ממעשי הטרור, אלא בקרב חברי ארגון הטרור עצמו. כשלחברים בארגון הטרור יראה כאילו אין באמת הצדקה לפעולות האלימות על מנת לקדם את מטרות הארגון, פעילות הטרור תפחת. גולקי טוען כי התפיסות של הנוקט באמצעי הטרור באשר לפעולותיו, מושפעות מאוד מהתפתחות תפיסותיו האישיות והמסקנות אליהן הוא מגיע באשר לכדאיות ונחיצות הפעולות האלימות. לתגובה של הממשלה הניצבת מולו, יש השפעה פחותה ביותר עד לא מורגשת, על שינוי תפיסותיו ונטישתו את דרך הטרור (Guelke, 1986 p.119). ראייתו של ארגון הטרור שהאלימות בה הוא משתמש היא לגיטימית, תלויה בהצדקה התמידית שהוא מבצע לה, עבור עצמו ועבור הקהילה הבינלאומית המצפה להסברים, וגם כמובן, עבור המדינה המותקפת. אם הצד התוקף (ארגון הטרור) מבין במודע כי תהליך של לגיטימציה הוא הכרחי על מנת להמשיך ולהפעיל את הקמפיין האלים, הדבר משמעותי מאוד להמשכו (Guelke, 1986 p.91).

הפן החברתי

ב- 1987 טען רוברט רובינשטיין (Rubinstein) כי מכלול גורמים חברתיים, פוליטיים ופסיכולוגיים מביאים קבוצות לעסוק בטרור, ולרוב הדבר נגרם ממיקום חברתי שגוי של אותה קבוצה. טרור לרוב מייצג עבור האזרח הסובל ממנו את הזר, הלא מקובל, בעל מאפיינים תרבותיים שאינם מוכרים ומאפיינים דתיים שאינם מובנים, וככזה שההיסטוריה ממנה הוא צמח, איננה אומרת דבר גם עלינו. התגובה לכך היא פחד וכעס ואולי בעיקר, תמימות אל מול הדעות המשכנעות בכל אותן נקודות ומעמיקות יותר את הפער בין הצדדים (Rubinstein, 1987 p.158).

טרוריסטים לרוב מייצגים ופועלים בשם קבוצות אתניות או גזעיות, שהתנאים (לרוב אלה הדתיים, חברתיים או הכלכליים) כה קשים עליהם, שהם מגיבים לכך באלימות במטרה

להביא לשינוי. עוד טוען רובינשטיין שכדי להוריד מארגון טרור את עוקצו, על התנאים החברתיים או כלכליים להשתנות, על מנת שלא יהיה לאותה קבוצה סיבה להיות ארגון אלים, אלא ארגון חברתי שמטרתו להביא למהפכה חברתית / דתית / כלכלית, ללא הטקטיקות האלימות (Rubinstein, 1987 p.161).

כשארגון טרור צומח מתוך קבוצה אתנית, פעמים רבות הוא מקבל את תמיכתה של הקהילה ממנה הוא נוצר. התמיכה הזו, על מימדיה הרוחניים והכלכליים, מתגברת במידה והמדינה הנלחמת בארגון מבצעת פעולות תגמול, נגד ארגון שמנסה להגן על זכויותיה של הקהילה. מדינות לעיתים בוחרות שלהעניש באופן קולקטיבי את הקהילה כולה ובכך הן מגבירות את הזעם בקרב מי שייתכן ועד אותה נקודת זמן היה אדיש לנושא. תגובה חלופית היא להבטיח תמריצים לחברי הקהילה המתונים ש"יענישו" פעילות קיצונית של חבריהם. מובן כי הדבר איננו פשוט לביצוע עבור אותם מתונים וגם הוא, כמו דרך הפעולה הקודמת, יכול לפעול כנגד המדינה וליצור אנטגוניזם, על המצב הקשה בו העמידו קהילה שלמה. אופטימאלי יהיה מצב בו הממשלה מבטיחה הגנה למתונים בקהילה במידה ואלה ינסו לעצור את הקיצוניים מבפנים, ויבטיחו לשתפם בהליכי קבלת החלטות. מדינות רבות נמנעות משימוש באופציה הזו, לרוב בשל אפליה קיימת או הפחד לתגמל אלימות (Byman, 1998). על כן, האופציה העולה מדבריו של ביימן (Byman) היא תגמולים חיוביים לקהילה המקומית התומכת בארגון, על מנת להסיר תחת רגליו את הקרקע היציבה עליה הוא עומד, ולהביאו למצב של קושי ממשי לפעול.

הפן הכלכלי

בהמשך לפן החברתי, המתקשר גם לפן הכלכלי, על פי מחקרו של פיאצה (Piazza) שבחן את הקשר בין עוני וטרור, נמצא כי מצבה הכלכלי של קבוצה, כשהיא חשה מקופחת ודחוקה מהזרם המרכזי בחברה הכללית, הוא מנבא של פעילות אלימה קיצונית ופעילות טרור. הקבוצה הופכת מדוכאת וממורמרת, לרוב בשל גורמים כמו אפליה תעסוקתית, חוסר שוויון בגישה למערכות ממשלתיות של בריאות, חינוך או שירותים חברתיים, הפרדה בדיור וברמת התשתיות באזורי המגורים השונים והיעדר הזדמנויות כלכליות להתפתחות קהילת המיעוט. כל אלה מפרים קרקע פורייה גם כך, לגיוס פעילים, גיוס כספים ותכנון והוצאה לפועל של תקיפות טרור כנגד הזרם המרכזי ונציגיו. במחקרו, מסתמך פיאצה בעיקר על המודל של גור (Gurr) משנת

1993, ממנו עלתה תיאוריית הקיפוח היחסי. תיאוריית הקיפוח היחסי טוענת כי אפליה של אזרחי קבוצה שלמה בידי המדינה אליה הם משתייכים, מובילה להתלכדות של אותו המיעוט והתבדלותו מקבוצות המרכז. תחושת הניכור והזרות שחשים חברי אותה קהילה, מסייעת להתמרמרות המשותפת וכשהקבוצה מוכנה לפעולה, אופי הפעולה ייטה לכיוון אלימות פוליטית (Piazza, 2011).

לעומת קהילות מופלות ומדוכאות, קהילות שאינן פגועות מקיפוח כלכלי נקודתי, או שמתקשות יותר בתחום הכלכלי אך מקבלות מהמדינה תחושה שישנו טיפול הולם בבעייתן ורצון לשפר את מצבן הקשה- נוטות לסייע, לטפח ולתחזק פחות את קבוצות הטרור שצומחות בקרבן. ידוע, כי קבוצות טרור נשענות במידה רבה על תמיכת הקהילה ממנה הן צומחות. כשהתמיכה הזו נעלמת, ארגון טרור מוצא עצמו ללא בסיס איתן (Piazza, 2011).

בניגוד לטיפול כלכלי של שכבות חלשות או מוחלשות, לפי פריי (Frey) (1995 p.95), סנקציות כלכליות עשויות להיות יעילות במצב שמדינה תומכת בארגון טרור ומממנת אותו. עוד טוען פריי כי בניגוד לדעתו של פיאצה על עוני הנקשר לטרור, בולטים המלומדים, בעלי הכוח והממון הפונים להיות מנהיגי הטרור. יאסר ערפאת היה מהנדס בהשכלתו, ג'ורג' חבאש היה רופא ואוסמה בן-לאדן מימן את רוב פעילויות אל קעידה מכספי משפחתו העשירה. אותם אנשים, מגיעים לעמדה גבוהה בארגוני טרור, מפני שהם יודעים כיצד להתמודד עם עמדת כוח ואף יכולים לקבוע את מנהיגותם בעזרתם ממונם. הדבר מתקשר גם לדבריו של ביימן (1998), שאמנם לא התייחס לפן הכלכלי, אך הבין שלאוכלוסייה מקומית יש תפקיד מכריע בקיומו של ארגון טרור, ויש להקל על מצבם ככל שניתן, על מנת שלא יסתמכו על אותו ארגון כמפלט האחרון לחיים הוגנים. פריי ופיאצה מסכימים כי כדי לחסל את תופעת הטרור, יש להנחיל שוויון בין המעמדות בחברה, אך פריי טוען שמדיניות שכזו תמנע רק מהכוחות המתונים יותר מלהיכנס לשורות הטרור. אחרים, קיצוניים דתיים או אינטלקטואלים בעלי אג'נדה חזקה, עדיין יצטרפו. נראה, אם כך, כי יש צורך בטיפול שונה בתחום הכלכלי, בגורמי הטרור השונים. ישנו צורך ברור לייצב אוכלוסיות מוחלשות על מנת שהמרמור, הייאוש והקשיים לא יובילו אותם לאלימות טרור קיצונית, ובמידה ומדינה תומכת בארגון טרור פעיל, יש להקשות עליה את מתן אותו סיוע על ידי סנקציות כלכליות שיגרמו לה לקושי להמשיך בכך.

מהסקירה התיאורטית עד כה נראה כי הספרות אכן מכילה תיאוריות כתיאוריית הבשלות ותיאוריית המוכנות, אשר מונות את התנאים הנדרשים מצדדים בסכסוך להתחיל בהידברות משותפת ולנסות לפתור את הסכסוך. המחקר אכן יוצא נגד נקודות מסוימות בתיאוריית הבשלות, המרכזית והראשונה מבין השתיים, אך נראה כי חוקרים רבים מסכימים שהמצב המתואר של בשלותם של שני הצדדים לפתור סכסוך, הוא אכן תנאי לתחילת הדרך לפתרון אמיתי ויציב. בנוסף, הובאו גם היפותזות של חוקרים שונים בתחומים שונים, אשר הציעו דרכים להגברת עלותו של סכסוך עבור ארגון טרור. המטרה היא למצוא את הנקודות המקשות על ארגוני טרור לפעול כמו גם מציאת הנקודות המקלות אליהם ומסייעות להם, ולבחון כיצד ניתן לבטל אותן.

מתן לגיטימציה פוליטית בינלאומית

"שלום עושים עם אויבים", טען יצחק רבין לפני כשני עשורים, בעודו מאמין כי על אף הקשיים להידבר ולהסכים על עמדות מפתח עם האויבים הקשים ביותר, יש לנסות ולהגיע עימם לעמק השווה. אמירה זו מפיו של ראש ממשלה ישראלי, הייתה ועודנה, נקודת מחלוקת קשה, גם בציבור הישראלי שנאלץ להתמודד עם הסוגיה כדרך קבע, וגם בסכסוך האנגלו-אירי, שייבחן בעבודה זו. יש לזכור כמובן, שהלגיטימציה מצד המדינה הנחשבת לכובשת היא חשובה, אך הלגיטימציה הפוליטית הבינלאומית היא זו אשר תניע את המערכת לקראת הגעה לעמק השווה. על מנת לגשר על פערים עם אויבים פוליטיים המסכנים את שלומם של אזרחים חפים מפשע, כל צד חייב להחזיק בכבוד בסיסי לצד השני. לראות אותו כיריב שווה שניתן לדון עימו ולהסכים איתו על נקודות קריטיות, ולבטוח בו שאותם הסכמים תקפים עבור שני הצדדים באותה המידה. כשמדובר בארגוני טרור, גם הארגון בעצמו צריך לראות עצמו כחבר במערכת הפוליטית, ולשם כך, עליו לוותר על דרך הטרור, ולאמץ את הפן הפוליטי והדיפלומטי. על מנת להחשיבו כשחקן פוליטי, על המדינה היריבה לראותו כיריב לגיטימי, תדמית שהינה ההיפך הגמור מטרוריסט אלים ומסוכן.

סכסוכים אלימים, ובעיקרם אלה המערבים קבוצות טרור קטלניות הפועלות כנגד מדינות, דורשים תשומת לב רבה מאוד. לעיתים המחלוקות והכאב בשני הצדדים כל כך עמוקים, עד שנראה כי שני הצדדים לעולם לא יגיעו להידברות ביניהם, לעולם לא יגיעו להבנות שיסיימו את הסכסוך ולעולם לא יחיו בשלום אמיתי, זה לצד זה. סכסוכים כדוגמת הסכסוך ארוך השנים

בין אנגליה ואירלנד, יכולים להתוות את הדרך בהיותם דוגמא חיה לסכסוך עקוב מדם, ארוך שנים ומלא בזעם, אשר שני הצדדים המעורבים בו עמלו על מציאתו של עמק השווה. מעבר להתחקות אחר מעשיהם של הבריטים והאירים ולמידה ממעשי העבר, דעתם של חוקרים אקדמיים היא שישנם תנאים מסוימים שיכולים להביא סכסוכים אלימים לנקודה בה משא ומתן מתקיים ואף למצב בו מתעוררת תקווה ממשית להצלחתו. על מנת לסיים סכסוך המערב פעילות טרור, ארגון הטרור חייב לוותר על דרכו האלימה. הספרות האקדמית מראה כי לדידם של רבים, ישנם שלבי מוכנות מסוימים, אותם יש לעבור, על מנת להגיע למצב שבו ארגון טרור מוכן לבוא במשא ומתן ומשנה את דרכו על מנת לעשות זאת.

עם זאת ועל אף סקירה של דעותיהם של חוקרים המכירים בשלבי מוכנות שונים כשלבים סופיים לקראת פתרון סכסוך טרור לאומני, נראה כי הדרך להידברות עם גורמי טרור, חייבת לעבור שלב בסיסי הרבה יותר, על מנת להביא לכל הסיטואציות המוזכרות לעיל. על מנת, באופן הבסיסי ביותר, להכיר באויב כבן שיח לגיטימי. לגיטימי, הינה מילת המפתח. גורמי טרור שנחשבים למקור הרוע הגדול אינם נחשבים לפרטנרים שניתן לשאת ולתת עימם. הם אינם נחשבים ללגיטימיים או לאמינים, ובעיקר בשל כך, אך גם בשל הרצון הגדול להתנער מאופן פעולתם הקיצוני, מדינות לרוב אינן מוכנות להחשיבם כבני ברית, כפי שהיו מתדיינות עם כל שחקן פוליטי אחר.

כפי שכבר הוזכר, עבודה זו משלבת ניתוח בשתי רמות שונות. ראשית, יש להבין את תופעת הטרור על מנת לתהות על קנקנה של תופעה של זניחת האלימות על ידי אותם ארגונים, ועל כן יש לעסוק בספרות העוסקת בחקר הטרור. באותה העת, יש לבחון את הנושא מכיוון נקודת המבט של פתרון סכסוכים בינלאומיים, על מנת לבחון את השאלה לפיה סכסוכים אלימים דורשים, הכרה הדדית בלגיטימציה פוליטית. מובן מאליו כי המדינה המעורבת תוכר כצד לגיטימי מלכתחילה, על ידי ארגון הטרור הפועל כנגדה ועל ידי העולם כולו, אך ארגון הטרור, הקטן הפועל כנגד רוב הסיכויים, לרוב איננו מוכר כשחקן בינלאומי לגיטימי.

בשנים האחרונות, דמויות מפתח בפוליטיקה העולמית מסרבות לדון עם טרוריסטים כחלק מהאידיאולוגיה שלהן להתמודדות עם טרור. ג'ורג' בוש (George W. Bush), נשיא ארה"ב אמר ב-2002 כי לא ידון עם מחבלים וכי אין דרך להגיע להסכם שלום, עם מי שכוונתו היא מוות (Moran, 2006). רבים בשנים האחרונות ואף במפלגות יריבות לזו של בוש, הסכימו עם הדברים שאמר, בעוד שהסירוב להתדיין עם גורמי טרור שומר במקום מסוים על גאוותה הלאומית של

מדינה ונותן למנהיגיה להתהדר בתכונה כי הם אינם נותנים כבוד כשל שחקן מן השורה, למי שהצליח להרתיע את בני עמם. לעומת אותה הצהרה נחרצת שזכתה לאהדה רבה, ההיסטוריה דווקא מצביעה על צורה שונה של התמודדות יעילה מול ארגוני טרור (Moran, 2006). לעומת אותן דמויות פוליטיות מרכזיות שמסרבות לדון על טרוריסטים, זכורה לטובה מזכירת המדינה הבריטית בצפון אירלנד בעת החתימה על הסכם יום שישי הטוב, מו מוולאם (Mo Mowlam), שטענה ש"לא נלחמים בטרור בעזרת נשק וכדורים חיים, בטרור נלחמים בעזרת דיבורים" (Ricigliano, 2005).

בספרו האחרון, שואל ריצ'ארד אינגליש (Richard English) האם טרור עובד. לשאלתו הוא עונה שממבט על הטרור הרפובליקני באירלנד, התשובה איננה ברורה. לדידו, תוספת של אלימות למשוואה, הופכת את הבעיה לכזו שלא ניתן לדחות את ההתמודדות עימה, אך בד בבד, מעמיקה את חוסר האמון בין הצדדים. כדוגמה אינגליש מזכיר כי הטרור האירי שפעל לשם מספר מטרות מסוימות, בסופו של דבר לא השיג אותן, ועל כן ניתן לומר שהטרור האירי נכשל (English, 2010. p.88).

בטיעון נגדי צ'אדהארי (Chowdhury) וקרבס (Kerbs) טוענים, שמדינות המתמודדות עם ארגוני טרור דווקא צריכות לבצע דה-לגיטימציה. הם טוענים כי על מנת לדכא התקוממויות של טרור, מדינה צריכה לערער את הלגיטימיות של אותה אלימות פוליטית, על ידי רטוריקה. לפי הטיעון המרכזי, כוח לבדו לא יבצע אף שינוי פוליטי, והלגיטימציה, כבסיס לפוליטיקה, מהווה גורם כה חשוב כי מי שטענותיו נתפסות כבלתי לגיטימיות- סופו לסבול מהתעלמות או דחייה. הפומבי והמופגן, לא תמיד עולה בקנה אחד עם מהלכים שנעשים בחדרי חדרים, וגם אם המדינה מתקשרת עם ארגון הטרור באמצעים חשאיים, אין בכך, גם אם מתגלה דבר השיחות, הובלה לגיטימציה. ויתורים שנעשים בסודיות ובחשאיות, אינם מהווים לגיטימציה, ועל מנת שגוף ייחשב כלגיטימי מבחינה פוליטית, התהליך צריך לקרות בפומבי ולסחוף אחריו גם דעת קהל אוהדת (Chowdhury & Krebs, 2010). רבים יטענו כי הידברות עם טרוריסטים נותנת לגיטימציה לפעילות האלימה שלהם, למטרות המהפכניות שלהם ולאמצעים האלימים בהם הם משתמשים. החשש של מדינות דמוקרטיות שמתמודדות עם ארגוני טרור, היא מסיכון המארג הדמוקרטי והחלשתו. מנהיגים וחוקרים יחדיו, יטענו כי הידברות עם קבוצת טרור, משמעותה כתגמול (Toros, 2008).

ווילקינסון דוחה את האופציה של הידברות עם מחבלים בשל העובדה שהדבר הופך אותם לפרטנרים לגיטימיים. הוא טוען כי מקרה בו מדינה מאבדת מהלגיטימיות שלה ביריבות מול ארגון טרור בעוד שאותו ארגון טרור מקבל לגיטימציה גבוהה מבעבר, הוא מקרה בעייתי במיוחד עבור מדינות מערביות (Wilkinson, 2006, p.49), וניומן טוען שמשא ומתן עם פעילי טרור שנקטו בדרכים אלימות במטרה להביא לשינויים פוליטיים, מוביל להחלשת הפלגים שניסו להביא לאותם שינויים, אך ניסו לעשות זאת בדרכים שאינן אלימות. בכך תחתור המדינה המתדיינת תחת הניסיונות הבינלאומיים התמידיים להוציא אל מחוץ לחוק קבוצות הנוקטות בפעילות טרור, ותיצור תקדימים מסוכנים ביותר (Neumann, 2007). האחרון דווקא לא שולל משא ומתן עם טרוריסטים, אך טוען שהמדינה המתדיינת צריכה לעשות זאת בזהירות רבה מאוד, תוך בחינה עמוקה של מטרות הליבה של חברי הארגון. האם האלימות היא עדיין כלי להשגת שאיפות פוליטיות, או שהפכה במרוצת הזמן למטרה מעוותת בפני עצמה? מובן שלראשונים, קל יותר לתת לגיטימציה, היות וישנה תקווה לשינוי. נוימן מסייג את עצמו ואומר שלעיניים מערביות, מטרות שנראות לגיטימיות ומוכרות תתקבלנה בהבנה רבה יותר, מאשר אלה המייצגות עולם בעל ערכים שונים שאינם מוכרים. יש גם לבדוק האם ההיררכיה בארגון עובדת בצורה מספקת, על מנת שמתן לגיטימציה לראשי הארגון והידברות עימם והבטחתם להפסיק את האלימות, אכן תחייב גם את הפלגים הקטנים בארגון (Neumann, 2007).

גילברט (Gilbert) טוען, שכשמדינה מבצעת "קרימינליזציה" לפעילי טרור שפועלים בשטחה, היא מכשירה תגובה צבאית כוחנית כנגדם. מה גם שהיא מבטלת את הצורך בהידברות איתם, כי הרי שאין צורך לשבת למשא ומתן עם פושעים קטנים- יש להפעיל עליהם סנקציות על מנת לעצור אותם מלהמשיך לפעול, ותו לא. היות ואין זה "נאות" לשאת ולתת עם ארגוני טרור לפי הדעה הרווחת, מדינות מתקשות להגיע להסדרים עם ארגוני טרור, אך בלי אותם הסדרים, לדידו של גילברט, דבר לא ימנע מהאלימות להמשיך במלוא כוחה (Gilbert, 1994: 167). זאת לעומת עמדת ארגון האומות המאוחדות לפיו תיוג של יריבים מהפכניים כטרוריסטים, הוא טכניקה של דה-לגיטימציה ודמוניזציה. במתקפת הטרור בניו יורק ב-2001, צוטט ראש העיר רודולף ג'וליאני (Rudolph Giuliani) באומרו כי העוסקים בטרור מוותרים בעצם על הזכות להסביר את טענותיהם (Toros, 2008). בכך שמתייגים את הקבוצה האלימה כקבוצת טרור, המדינה המותקפת וגם מדינות נוספות המעורבות בעניין מקבלות הכשר לפעולה צבאית אלימה

כנגדם, וגם להתעלמות מדרישותיהם הפוליטיות ללא ציפייה לתירוצים או הסברים (Nadarajah & Sriskandarajah, 2005).

מאידך, נראה כי ישנם קולות, שטוענים כי שלילת לגיטימיות מהארגון האלים תפגע בניסיונות לפתור את הסכסוך המשתולל (Nadarajah & Sriskandarajah, 2005). טורוס (Toros) טוען כי לצד הסיכון שבעקבות הידברות עם טרוריסטים יקבל הארגון הכשר בשימוש באלימות פוליטית, קיים גם הסיכוי שבהידברות שנוצרת, תדרוש המדינה את קיומה של הפסקת אש זמנית למשך זמן הדיונים, וכשהסכם יחתם, הוא יוביל להפסקת אש קבועה. על כן, שיחות עשויות להוביל גם לנורמה שתפחית את האלימות. ייתכן שעצם ההידברות עם הקבוצה, יבטל את רצונה לנקוט באלימות על מנת להיחשב ככוח פעיל ומשפיע בזירה, וייתכן שבתוך הקבוצה הגדולה, יתחזקו פלגים שאינם אלימים, ויתנו את הטון בשיחות ומעבר להן (Toros, 2008).

טיעון נוסף הוא שכשהמדינה רואה בקבוצות מורדים כבני שיח לגיטימיים, היא מחזקת את הפלגים באותה הקבוצה שמעוניינים בפתרון מדיני, בייחוד בניגוד למצב המנוגד, לפיו מדינה הסובלת מטרור ממשיכה להתעלם מקיומה של קבוצת הטרור ומדרישותיה ובכך מביאה רק להגברת האלימות. הרי שבקיומו של הליך משא ומתן, קבוצת הטרור שרוצה לשחק לפי המשחק הדמוקרטי ולהתדיין כאילו הייתה שחקן לגיטימי, חייבת לעבור "תהליך חיברות", להתמתן, ולשחק את המשחק כמו שמשחקות אותו המדינות שאין אף אחד המערער על הלגיטימיות שלהן במערכת (Zartman & Alfredson, 2006).

הגישה המומלצת על ידי ריס (Reiss) למקבלי החלטות במדינות מוכות טרור היא להיות זהירים מאוד לגבי תחילתן של שיחות עם גורמי טרור, אך בכל אותה העת להיות להוטים לנצל כל הזדמנות פוטנציאלית להשגת הסדר. להיות אמיצים לעשות את הצעד, אך להיות מוכנים גם להודות בכישלון, עקב הסיכון הגדול. עובדה היא כי נראו מספר מקרים בהם טרוריסטים קיצוניים ועוינים הפכו ברבות השנים לפוליטיקאים לגיטימיים שאינם תומכים באלימות, עקב אבולוציה של הארגון, מטרותיו ואנשיו (Reiss, 2010).

אינגליש מסכם את ספרו באומרו כי טרור תמיד נובע מבעיה פוליטית, הוא אף פעם לא מנותק מכך לחלוטין. הוא נובע מבעיות הנובעות מלגיטימציה מדינית ויריבות לאומית. לא רק זאת, אלא שבמקרה של הכחשת לגיטימציות של קהילה, או הכחשת ערך של בני אדם, ארגון

טרור שיילחם בעבור אותן מטרות יקבל תמיכה רבה. למרות שיש הטוענים כי יש לשים ככלל ברזל שלא לנסות להבין את אותם ארגונים אלימים, לדעתו, נגיעה בשורש הבעיה יכולה להוביל את קבוצות הטרור לפנות לפוליטיקה הקונבנציונלית ולהגיע בסופו של דבר, לפתרון ראוי (English, 2010, p.123).

בפרק זה, הובאו טענותיהם של כמה וכמה חוקרים, ונראה כי ישנם רבים המסכימים כי מצב מסוים של בשלות או מוכנות, הם התנאים שמעבירים את הצדדים בסכסוך לקראת עבודה על פתרונו. חלק אחר של חוקרים, מאמין כי יש לבחון את הנושא מכיוון שונה, מכיוון הלגיטימציה הפוליטית הניתנת לארגון הטרור המעורב בסכסוך. אותם חוקרים, רואים את הלגיטימציה הפוליטית הניתנת לארגון טרור מנקודות מבט שונות. יש כאלה הרואים אותה כחוטאת למטרה העליונה, והיא חיסול האלימות, כשלרוב אותם חוקרים פנו לחיסול הכוח בכוח רב יותר, ויש שראו דווקא את ההידברות כמקור הנכון יותר להסדר נוח אשר ישקיט גזרות גועשות. בפרק הבא, אבחן כיצד שאלת המחקר של עבודה זו, ניתנת לבחינה על ידי מקרה המבחן של הטרור האירי במסגרת "הצרות", כנגד בריטניה.

לגיטימציה וחוסר לגיטימציה במקרה האירי, הטרור בצפון אירלנד כמקרה מבחן

מן הפרק הקודם עולה כי הספרות האקדמית אכן חלוקה בדעותיה באשר ליעילותה של לגיטימציה פוליטית בהתמודדות עם ארגוני טרור. זאת לצד העובדה שהפרכתם של ראשי ארגון הטרור לבני שיח לגיטימיים ככל שותף אחר לדיונים פוליטיים, היא האינטרס המובהק של כל ארגון טרור ששם לו למטרתו הסופית לשנות את המצב הקיים, מבחינה פוליטית, מדינית או צבאית.

מאמצים מהצד הבריטי להוריד את העוקץ מהארגון האלים, היו גם היו. האסטרטגיה הבריטית הראשונית ואולי אף המרכזית, הייתה לבצע דה-לגיטימציה לארגון ה-IRA וקרימינליזציה של פעולותיהם. הבריטים התבססו על חקיקת חירום ופתיחת ערוצים לא רשמיים לטיפול בבעיה האירית, בצירוף עם מסע תעמולה גסה, צנזורה תקשורתית והחמרה בתנאי זכויות האזרח של האוכלוסייה הקתולית, כל זאת למרות שהבריטים כבר הבינו שה-IRA מתמודדים עם הקשיים שמערימים עליהם בגמישות ויצירתיות (O'Day, 1997, p.69).

במסגרת תהליך הקרימינליזציה, לדוגמא, החל מה-1 במרץ, 1976, בוטל ה"מעמד המיוחד" של אסירים שביצעו מעשי טרור הכלואים תחת הרשויות הבריטיות. בדיווח החדשותי המדווח על כך מטעם ה-BBC, רשת הטלוויזיה הממלכתית הבריטית, אומר השדרן כי אותם אסירים "מכנים עצמם 'אסירים פוליטיים'", ומוסיף לאחר מכן, נדמה כי בציניות רבה, שהפגנות אלימות ברחבי צפון אירלנד עתידות כנראה להימשך, אם "הממשלה לא תחזור בה מהחלטתה להפסיק להתייחס לאותם אנשים שיורים, מטילים מומים, מטילים פצצות ומבצעים מעשי טרור, כאסירים מיוחדים ותחל לנהוג בהם כפושעים רגילים" (BBC, 1976). ביטול המעמד המיוחד נועד להוריד את המורל הכללי של המחנה הרפובליקני, והיווה עבורו בעיה חמורה- מבחינה מעשית ופסיכולוגית. הבריטים שינו לכאורה את נקודת המבט, כאילו אין זו מלחמה בין ה-IRA והצבא הבריטי, אלא בעיה "רגילה" של פשיעה, שיש לטפל בה באמצעות המשטרה. בפועל- חיילים סייעו בקווי העימות עם ה-IRA ועל כן, הציבו הבריטים רק צפון אירים-פרוטסטנטיים- מקומיים, ובכך נראה היה כי על פני השטח, אולסטר נלחמה את מלחמתה הפנימית, בתהליך שנקרא על ידי הרפובליקנים "Ulsterization" (Taylor, 1997 p.237). המונח "אולסטרזציה"

סימל במשך שנים את הציניות שבתגובה הבריטית לזעקות שעלו מהקהילה הקתולית בצפון אירלנד.

בעוד שהבריטים מנסים להפעיל על הסכסוך את תהליך ה"קרימינליזציה" ולהוציא את העוקץ מהתנועות המובילות אותו, השין פיין בכל אותו זמן, מנסים להביא לתוצאה ההפוכה- מנסים לבצע "פוליטיזציה" של הסכסוך, ושל התנועה עצמה. שביתות הרעב של האסירים הרפובליקניים, שגם עליהן יפורט בהמשך, בוצעו מתוך מטרה לשמור על המעמד הפוליטי של האסירים, וכמובן, בחירתו של ג'רי אדמס לנשיא השין פיין והעמדתו לבחירות (ובחירתו) לחבר הפרלמנט הבריטי (MP) המייצג את מערב בלפסט, היו צעדים שנועדו להכניס את שין פיין לתחום הפוליטי הלגיטימי, ולעמעם במעט, את העיסוק הצבאי של התנועה הרפובליקנית, כשנראה היה שהאופציה הזו איננה משיגה את התוצאות הרצויות (Hayes, 1998).

מאז אמצע שנות השבעים טען אדמס כי יש צורך ביותר מהיותם של הרפובליקנים תנועה צבאית, על מנת להשיג את מטרותיהם. הוא טען כי מאבק מזוין ללא מימד פוליטי מסתכן בהגברת הבידוד של חברי התנועה ובהכנעתה, וכי יש לשנות את המאזן הקיים בין המימד הצבאי והמימד הפוליטי על מנת ששין פיין תתפתח ככוח משמעותי, בצפון אירלנד, וברפובליקה האירית גם כן (Hayes, 1998).

צנזורה תקשורתית בריטית ואירית על השין פיין / IRA

ג'רי אדמס מספר בספרו כי אחרי אחת מהתקיפות החמורות יותר של ה-IRA, מרגרט טאצ'ר העבירה מיד איסור מוחלט לשדר הצהרות בקולם האמיתי של חברי השין פיין או ה-IRA. בעקבות אותו אירוע, היא גם הסירה את זכות השתיקה מרשימת הזכויות הניתנות לעצורים. בציטוט של אדמס, נאמר:

"I liked the contrariness of this coercion. Republicans could not talk on the media. Republicans were compelled to talk in the interrogation centers"

טאצ'ר טענה כי האיסור הוא תשובה "לרעב של הטרוריסטים לחמצן שמהווה עבורם הפרסום", כי דרך הרתעה ישירה של אזרחים דרך המדיה, ה-IRA מתכננים להשיג את מטרותיהם. סיבה נוספת לאיסור, הייתה העובדה שאם הצופים יראו דמות רהוטה ושקולה כפי שנראה ג'רי אדמס, הדבר עשוי לעורר תמיכה כלפי השין פיין, וכך גם ל-IRA לעורר לגיטימציה בינלאומית, כלפי טענותיהם (Adams, 2003, p.83).

לונדון הגנה על חוק הצנזורה החדש שקבעה בעזרת הטענה כי באירלנד הדבר היה נהוג כבר 15 שנים, אך החוק הבריטי היה שונה מהחוק האירי. החוק האירי אסר במפורש על אזכורים של הכוחות הרפובליקניים ואילו בבריטניה, העיתונאים עצמם היו אמורים לאכוף את החוק שביקש מהם שלא להשמיע את קולותיהם של נציגי הרפובליקנים. בשל כך, שכרו העיתונאים קריינים אשר תמללו ראיונות עם נציגי השין פיין וה-IRA ואף דובבו סרטים בהשתתפותם. כל העניין הפך את האיסור כולו למגוחך, אך עדיין, העמדה הרשמית הייתה שקולם של הרפובליקנים אינו ראוי להישמע בבריטניה (Adams, 2003, p.83; Wilkinson, 2006).

הצנזורה הבריטית (ותחת אותה מטריה ומאותן סיבות, גם הצנזורה האירית) היא בעצם המשך של אותו תהליך דה-פוליטיזציה מתמשך. רפובליקנים וכל מי שתומך בדרכם של הרפובליקנים יכלו להופיע בשידורים הטלוויזיוניים (תחת החוקים הבריטיים, הם לא יכלו כלל להופיע על המרקע במסגרת האיסורים האיריים), שפתותיהם נראו כזוהר, אך אסור היה להשמיע את קולם האמיתי. הפעולה השמרנית זכתה לגינויים בעולם המערבי בטענות לשמירת חופש הביטוי, ונודע כי עיתונאים רבים מוותרים על ראיונות ופיסות חדשותיות, כדי שלא ליפול ל"מקארתיזם" שהנהיג הממשל. אמנים שתמכו בנסיגה בריטית מאירלנד נכנסו לרשימה שחורה אפילו אם לא תמכו בפעילותו האלימה של ה-IRA. ככל שהאיסורים בבריטניה הלכו והתרחבו, נאסרה גם הפצת ספרות רפובליקנית בבריטניה ובצפון אירלנד ונערכו תביעות משפטיות נגד מי שמכרו עיתונים רפובליקניים בשטחים בריטיים, ונגד מי ששרו שירים רפובליקניים במשחקי כדורגל. כמובן, לא נעצרו ונענשו רק מי שתמכו בפעילות טרור אלימה, אלא כל מי שתמך גם בניסיונות פוליטיים שאינם אלימים, להביא לנסיגה בריטית מצפון אירלנד. אכן, הצנזורה הבריטית עלתה לג'רי אדמס במושב בפרלמנט הבריטי, והוא נבחר שוב לכהונה רק ב-1997 (כהונה בה הוא מחזיק עד היום), והיא הורידה משמעותית את כמות התמיכה האלקטוראלית בשין פיין באותם ימים (Clounn, 2011).

הצנזורה התקשורתית הבריטית הוסרה כעשרה ימים אחרי פגישה של אדמס עם אלברט ריינולדס וג'ון היום, כשבאותה העת הממשלה הבריטית החליטה לפתוח עשרה מתוך 250 מעברי הגבול שהיו חסומים ברחבי צפון אירלנד. אדמס מספר כי ראה זאת כאיתות ראשון ומעורר תקווה לכך שהממשלה הבריטית תהיה מוכנה להתקדם לעבר פתרון, ולא לעסוק במניפולציות ותכסיסים, אך מספר מיד שגם התאכזב מהר מאוד, לגלות שתקוותיו היו לשווא (Adams, 2003 p.188).

בובי סנדס ושביטות הרעב

מאמצים מקבילים מצד התנועה הרפובליקנית להשגת לגיטימציה בינלאומית בדרכים רבות, הופיעו גם הם ללא הרף. אחד המהלכים המשפיעים מכולם, היתה הרצתו של בובי סנדס (Bobby Sands) לבחירות לפרלמנט הבריטי. סנדס היה פעיל IRA אשר נכלא לראשונה כשהיה בן 18 למשך שלוש שנים, וכששה חודשים אחרי שחרורו, נכלא שוב ל-14 שנים, על אחזקת אקדח בודד. סנדס בעצמו טען, כי ממשלת בריטניה מנסה לבצע "נורמליזציה" למצב הקיים בינה לבין הכוחות הרפובליקנים, ולכן לא נותנת מעמד פוליטי לאסירים הקתוליים שבין כתלי בתי הכלא שלה. היא מנסה להפוך את מעשיהם לפשעים רגילים ואלימים, ולהסיר מהם את עוקץ ההתנגדות הפוליטית (Adams, 1997 p.285; Anonymous, 1981). במילים אחרות, כפי ששופטים פושע פשוט שאיננו מחזיק באף אמירה משמעותית, כך ממשלת בריטניה מעוניינת לנהוג באסיריה הרפובליקנים, ולא לתת להם לשטוח את טענותיהם כלפיה בפומבי, באף דרך.

סנדס, שקיבץ התארגנויות רבות של אסירים בכלא Long Kesh (הידוע גם בשמו - H Block), בו היה כלוא יחד עם אסירים רפובליקנים רבים, הנהיג את מחאת הכלא הרפובליקנית המשמעותית מכולם - את שביתת הרעב הרפובליקנית שהחלה ב-1 למרץ, 1981, יום השנה החמישי לביטול הסטאטוס הפוליטי של האסירים הרפובליקנים, בבתי כלא בריטיים. הייתה זו שביתת הרעב השנייה, אחרי שהאסירים רומו לחשוב שמבוקשם ניתן להם ובשל כך סיימו את השביתה הקודמת. הפעם, הממשלה הבריטית, שטענה כי איננה מוכנה לבוא במשא ומתן עם טרוריסטים, אכן פתחה ערוץ שיחות עם נציגי האסירים השובתים, ערוץ שהיה בשימוש בעת הפסקת האש של ה-IRA ב-5-1974, אך הערימה אפילו קשיים טכניים על השיחות עצמן, לדוגמא, כשפתחה את ערוץ השיחות רק אחרי השעה 23:00 בלילה, כדי שהנציגים שאמורים לדון

עימה יהיו עייפים מכדי לעשות זאת, וכדי שהדבר ייעשה אחרי שעות הביקורים בכלא על מנת שדיונים עם האסירים השובתים יתעכבו (Adams, 1997 p.300).

“The Brits exploited it by entering the negotiations at ten or eleven o’clock at night, knowing that we were likely to be tired and that if we did bring discussions to some point of decision we would have to wait until prison visiting times to pass information in and out. I, therefore, started cat-napping during the day in order to be relatively fresh for negotiations at night.” (Adams, 1997, p.300)

התפתחות בלתי צפויה התרחשה, כשפרנק מק'גווייר (Frank Maguire), אחד מחברי הפרלמנט הבריטיים שייצגו את הקהילה הקתולית בצפון אירלנד, מת במפתיע. הרפובליקנים החליטו להציב את בובי סנדס, בעודו שובת רעב, להשתתפות במושב הפרלמנט שהתפנה. סנדס אכן נבחר, והממשלה הבריטית, אחרי מסע הכפשות ודה-לגיטימציה בזמן הבחירות, נאלצה לקבל את נוכחותו, גם אם לא את זו הפיסית, בין מושבי הפרלמנט שלה (Adams, 1997 p.314;) (McGray, 1983). התגובה למותו של סנדס כחבר פרלמנט בריטי, הייתה חובקת עולם. ג'רי אדמס בספרו מצהיר כי היה זה האירוע הצפון-אירי המשפיע ביותר מבחינה בינלאומית, שידע בכל ימי חייו. לא זאת בלבד שמצעדים, ימי אבל ועצרות נערכו לזכרו ובגנות דבר מותו של סנדס בכל העולם, ביקורת חריפה נשמעה גם מצידן של דמויות בקהילה הבינלאומית, בגנות דרכה של בריטניה לטיפול במצב. טד קנדי (Ted Kennedy) וסנאטורים אמריקניים נוספים שלחו מכתב לראש ממשלת בריטניה, במחאתם על “עמדתה הבלתי מתפשרת אשר תוביל, ללא ספק, לאלימות ומקרי מוות נוספים” (Adams, 1997 p.297). ב-The Hindustan Times ההודי נכתב כי “טאצ'ר הניחה לחבר מחברי הפרלמנט שלה, קולגה, למען האמת, למות ברעב. מעולם לא קרה כדבר הזה במדינה מתורבתת”. הממשלה האירית בדבלין לא הכריזה על יום אבל כמעשן של מדינות אחרות, אך היה זה יום בו מקומות עבודה רבים נותרו סגורים, ומצעדים שקטים רבים נערכו, ובאחד מעיתוני החדשות האיריים הנפוצים יותר, The Irish Press, נכתב כי “בחירתו של בובי סנדס (במוות בעבור עקרונותיו) תיזכר לזמן רב” (Adams, 1997 p.298). הביקורת בעולם הייתה נקודה חשובה מאוד עבור האירים הרפובליקנים, פעילי הטרור מקבלים יחס מועדף

מאומות גדולות וקטנות בקהילה הבינלאומית, על פני האימפריה הבריטית. עד היום, מתנוססת תמונתו של סנדס ברחובות בלפסט, באחד מציורי הקיר הרבים והמסורתיים של המקום. בין ציורי קיר רבים שמתחלפים, בעיקר אלה שנמצאים ב-Fall's Road, ציור הקיר של סנדס הוא מהציבים והישנים שבציורים, והוא מתנוסס, באופן סמלי ביותר, על קיר בניין מטה מפלגת השין פיין (ראה נספח ג').

קלינטון וההכרה האמריקנית

בספרו של ג'רי אדמס, הוא מספר כי השין פיין ידעו היטב שמאבקם חייב להפוך למאבק בינלאומי, שיעור חשוב שלמדו מתהליך השלום בדרום אפריקה. הוא טוען כי המדינות שהרכיבו את האיחוד האירופי ראו בבעיה שבצפון אירלנד בעיה פנים-בריטית, ועל כן, הקהילה האירית-אמריקנית הייתה המוצא ההגיוני ביותר להפיכת הבעיה לבינלאומית (Adams, 2003 p. 152).

פעילות ענפה של שתדלנות מצד ארגונים איריים אמריקניים שקמו עם תחילתן של הצרות בצפון אירלנד, הייתה אחת המקורות המרכזיים, אם לא העיקרי שביניהם, לתמיכתו האדירה של קלינטון ברפובליקניים. בתמורה לתמיכתן של התנועות האיריות בקלינטון לבחירות '92 לנשיאות, הוקדש שגריר אמריקני מיוחד לצפון אירלנד, ניתנה ויזה לג'רי אדמס והממשל האמריקני הפעיל לחץ דיפלומטי על בריטניה. הארגונים האיריים-אמריקניים כ-NORAI (Irish Northern Aid), (Irish National Causes) INC, Friends of Ireland ומאוחר יותר גם ANIA (Americans for New Irish Agenda) בראשותו של Niall O'Dowd, התערבו ולחצו רבות על קלינטון על מנת שיתערב וישנה את המצב הקיים עבור הרפובליקנים (Guelke, 1996).

ישנו בסיס להאמין כי התקווה להתערבותו של הממשל האמריקני הגיעה בחלקה גם בעקבות סיומה של המלחמה הקרה ב-1991. כל עוד בריטניה נחשבה לבת הברית הנחוצה ביותר לארצות הברית, האחרונה לא העזה לעשות דבר שיערער את היחסים בין השתיים, ולא התערבה בסכסוך האנגלו-אירי. עם סיומה של המלחמה הקרה, קיוו הרפובליקנים בכל מאודם כי הדבר אומר שארצות הברית תחליט לסייע להשבת הסדר על קנו באזורם, ולמעשה, כך היה. הדמות

החשובה ביותר הייתה כמובן הנשיא האמריקני באותם ימים, ביל קלינטון, שמוכנותו "לפתוח דלתות" עבור הרפובליקנים, שינתה מאוד את המצב (English, 2003 p.304).

הרפובליקנים הבינו, שפוליטיקה של "אחרי מלחמה" יכולה לשרת היטב את מטרותם. סיום המלחמה הביא איתו מצב ובו ארצות הברית יכולה לחלוק על דעתה של בריטניה או לבצע פעולות שלא לרוחה של הידידה האירופית שלה, בכל נושא ושלב שרק תחפוץ, כשלבריטניה אין אופציה להתנגדות נחרצת. ארצות הברית הייתה מתקדמת יותר מבריטניה בכל כך הרבה מובנים, שיש רבים שטוענים שכלל לא הפריעו לה אותן התנגדויות מצד הבריטים, כי הן פשוט הפכו לזניחות בתמונה הכללית. כמובן, שרבים מהמהלכים של קלינטון בהתערבות בסכסוך הצפון אירי נזקפים לרצונו ליזכות באהדת הלווי האירי-אמריקני בארצו, ורצונו הידוע להיות מזוהה עם הצלחות בינלאומיות של פתרון סכסוכים, אך נראה כי סיומה של המלחמה הקרה, היווה נקודת מפנה שסייעה להמריץ את כל שאר הגורמים (English, 2003 p.306).

תקוותו של קלינטון הייתה, שברגע שתינתן לאנשים שנתפסים כ"טרוריסטים" יחס של מדינאים אמיתיים, כך הם ירצו בדבר וימשיכו לנהוג כפוליטיקאים לגיטימיים שאינם מאמינים באלימות. במעשה הזה, הוסיפה וושינגטון רבות לאמינותם של אותם אישים (Stevenson, 1997) ובכך גם ללגיטימציה שלהם כפוליטיקאים מן השורה. כמובן שרבים טענו כי מעורבותו של קלינטון בסכסוך נבעה רק ממניעים אלקטוראליים מובהקים (Briand, 2002). עם זאת, אין לקחת מביל קלינטון ומהממשל האמריקני, את חלקם הניכר והאמיתי בשינוי המצב הקיים והאליים בצפון אירלנד. ייתכן שפחות בשל ההתערבות הספציפית בדוח מיטשל ובהצעות הנקודתיות לפתרון הבעיה, ויותר בשל העובדה שקלינטון והממשל אותו הנהיג לקחו צד בסכסוך, גם אם לא באופן מובהק ולא אמרו זאת במפורש. ב-1993 הכריז ביל קלינטון כי כחלק ממאמציו לסייע להביא לפתרון הסכסוך בצפון אירלנד, הוא יקדיש שגריר מיוחד שיוקדש לתהליך (Fraser, 1999 p.73).

ב-1994, נלחם ג'רי אדמס על מנת לקבל ויזת כניסה לארצות הברית, על מנת לנהל מסע שבסיסו קמפיין לתמיכה במטרה הרפובליקנית. ג'ון מייג'ור ניסה לעצור את קבלת אותה ויזת בכל מחיר, גם על מנת שלא יישמע קולם של הרפובליקנים במדינה שעמדות רבות וחזקות בה מאוישות על ידי אירים אמריקניים, וגם כדי שלא יהיה ברור לעיני כל, שהממשלה האמריקנית מחבק את העמדה הרפובליקנית. כפי שחשש מייג'ור, האירים האמריקנים שכנעו את קלינטון

להעניק לאדם את אישור הכניסה הנכסף בתואנה כי לתת לאדם פריבילגיה שכזו, תתן לו הצצה להזדמנויות שפתוחות בפני הרפובליקנים אם רק יוותרו על דרכם האלימה, מה שיהיה משמעותי מאוד לתהליך השלום (Loughlin, 2003 p.117; English, 2003 p.273). ביקורו של אדם בארצות הברית, סייע בצורה אדירה לתדמיתו ולמעמדו. הממשלה והעם האמריקניים קיבלו אותו בזרועות פתוחות, בתשואות רמות כשנאם בפניהם, ונתנו לו תחושה שהמדינה המערבית הגדולה בעולם, ניצבת מאחורי השין פיין (Fraser, 1999 p.73). ב-1995 כשאפשר קלינטון העברת כספים לשין פיין מתרומות אמריקניות, זעם כל כך גיון מייגור, שלא הסכים אפילו לענות לשיחות מהנשיא האמריקני (Briand, 2002).

אינגליש מצטט מדבריו של Niall O'Dowd, ראש תנועת ה-ANIA ועיתונאי אירי-אמריקני שעסק רבות בסכסוך האנגלו אירי:

“Clinton did a remarkable thing. He overturned 220 years of a policy of non-intervention in Ireland by American governments. And the fact that he took that step, I think, had a profound impact. I think republicanism understood some time ago that they were essentially ghettoized, that they were caught in the situation where despite their efforts they were banned for the media in Ireland, and they essentially were unable to reach outside of the confines of their base support. And they understood that they had to somehow try and internationalize the issue of Northern Ireland, try and bring a different focus on it.”
(English, 2003 p.304)

קלינטון בעצם, לדבריהם של הרפובליקנים, חיבל בניסיונות הבריטיים להשאיר את הרפובליקנים מבודדים, "ghettoized" כפי שקרא לתופעה O'Dowd. בכך שהעניק ויזה לאדם, הוא הפך את הסכסוך למקור עניין בינלאומי, בעוד שהרפובליקנים חיפשו נאשות אחר אותו מקור חיצוני לעזרה (English, 2003 p.304).

ביקורו של אדמס בכנס אירי-אמריקני אשר לשמו הוזמן מלכתחילה, נחתם כהצלחה אדירה. הוא התקבל בתשואות אדירות, העיתונאים המקומיים התבדחו איתו בשלב השאלות והתשובות, והוא עצמו הגדיר את האירוע כ"חגיגה", כ"הצדקה של חוסר ההתפשרות של האירים האמריקניים בנושא צפון אירלנד". הדלת לארצות הברית נפתחה בזאת, ואת הביקור כולו, סיכם אדמס במילים:

"It is our intention to see the gun removed permanently from Irish "

"politics" (Adams, 2003 p.157).

מובן שבמקביל, המדיה הבריטית והממסד הפוליטי גינו בחריפות את דבר הביקור. נטען שבעתיד, מקרי המוות באירלנד יהיו באופן רשמי באשמתו של קלינטון, טורי דעה בעיתונים ייחלו למותו של אדמס ואחרים הציבו בכותרות קריאות כדוגמת "אמריקניים פתיים" (Adams, 2003 p.157).

ב-30 לנובמבר 1995, ביל קלינטון הגיע לביקורו הראשון בבלפסט. אדמס טוען כי באופן צפוי, הבריטים ניסו לחבל בביקור, ובייחוד בדבר תמונתם המשותפת של אדמס וקלינטון לוחצים ידיים. אדמס רצה שהפגישה הפומבית בין השניים תתקיים ב-Falls Road, הרחוב המזוהה ביותר עם המאבק האירי לעצמאות, הלוא הוא הרחוב בו מוצבת שורת ציורי קיר מסורתיים (Adams, 2003 p.230). הצילום בו לוחצים ידיים ג'רי אדמס וביל קלינטון, נמנע מהתקשורת, וצולם רק על ידי אנשי הפמליה של השניים, ונמסר לאחר מכן לעיתונאים, על כן, תמונה רשמית של המאורע מעולם לא פורסמה (ראה נספח ד') (Adams, 2003 p.234). אותה לחיצת יד מפורסמת, היא אולי השלב החשוב ביותר בהכרתו של ביל קלינטון והממשל בראשותו, בג'רי אדמס כפוליטיקאי מן השורה, ובשין פיין, מפלגתו, כמפלגה לגיטימית, שהלגיטימציה הפוליטית שלה, ככל הנראה, איננה מוטלת בספק בעיניו. כמובן, שמינויו של שגריר מיוחד לצפון אירלנד והפעלת לחץ דיפלומטי על בריטניה הם מהלכים חשובים מאין כמותם גם כן, אבל באשר ללחיצת היד, הסמלית כל כך, מדובר ככל הנראה באחד הצעדים המשמעותיים ביותר שנעשו לקראת סיום הסכסוך.

ההכרה הבריטית

ג'ון מייג'ור, שנהג תמיד ביד קשה מול הרפובליקנים, הובס בבחירות שנערכו ב-1 במאי, 1997, והתפטר מתפקידו. הניצחון הסוחף היה בידם של מפלגת הלייבור הבריטית, בראשותו של טוני בלייר. כבר לפני הבחירות, נראה היה שהעובדה שטוני בלייר לא מסכים להיפגש הם נציגי השין פיין, הינה מסיבות אלקטוראליות בלבד, אך הוא טען כי יש באמתחתו רעיונות חדשים ומקוריים להתמודדות עם בעיית צפון אירלנד והוא מתכנן להתייחס לנושא באופן שונה מאי פעם (Adams, 2003 p.276).

אחרי מספר חודשים שבהם מספר אדמס בספרו על תסכול ממפגש עם אותו תהליך איטי ולא צודק, גם מול בלייר, בחוסר היענות חוזר ונשנה לבקשותיהם לקבוע תאריכים לשיחות שלום, ביולי 1997 ה-IRA הכריזו על המשך הפסקת האש שהייתה תקפה לאחרונה ב-1994 (Adams, 2003 p.301). למרות אותם עיכובים, מתחילת כהונתה, ממשלת בלייר נראתה כמי שמבינה שהנושא הצבאי הוא הנושא המרכזי והקריטי ביותר בסכסוך האירי, ומספר צעדים חשובים נעשו על ידה, ביניהם- הפחתת תדירות טיסות מסוקים בריטיים מעל שמי אירלנד, על מנת לקדם את הליך המשא ומתן (Kennedy-Pipe & McInnes, 2001).

מו (מרג'ורי) מוולאם, מזכירת המדינה הבריטית בצפון אירלנד, שזכורה כאחת הדמויות הבריטיות היותר אוהדות עבור האירים שספגה כמובן ביקורת קשה ביותר מצד היוניוניסטים, הכריזה כי הפסקת האש עליה הכריז ה-IRA תספיק עבור השין פיין לכניסה לשיחות, ב-29 באוגוסט, 1997. בלייר הסכים להיפגש עם אדמס ומק'גינס לראשונה ב-13 באוקטובר, 1997, וכמובן ספג על כך ביקורת קשה מצד היוניוניסטים גם כן (Anonymous, 2012). כשאסירים יוניוניסטים רבים הצביעו נגד המשך תהליך השלום עם הרפובליקנים, נכנסה מוולאם בצעד חריג ואמיץ לכלא מייז בבלפאסט, ערכה שיחות אישיות עם אותם אסירים, ויצאה כשגם הם, תומכים שוב בהמשך שיחות השלום. ב-18 בינואר אדמס נפגש עם בלייר במשרדו בדאונינג 10, ובעקבות כך הארגונים היוניוניסטים השונים, בזה אחר זה, מכריזים על הפסקת אש גם מצידם (Cain, Unknown). נראה היה, כי השין פיין ובעיקר האג'נדה שלהם, נשקלת בכובד ראש.

בלייר באופן רשמי ולראשונה בהיסטוריה, מודיע לג'רי אדמס שממשלת בריטניה מכירה בצורך הקריטי לשנות את התנאים הנוכחיים הקיימים בצפון אירלנד. ברטי אהרן (Bertie Ahren), ראש ממשלת אירלנד הנוכחי, תומך בכניסתם של הרפובליקנים לשיחות, מצהיר כי הוא מכיר בחלקם של הרפובליקנים כחלק מהמשפחה האירית השלמה ובחשיבותם כחלק ממנה, ובשיחותיו עם אדמס טוען שלדעתו, בלייר מחויב בהרבה ממה שהיה מייג'ור, לפתרון הסכסוך. אהרן נותן לאדמס תחושה שהוא עומד לצידו (Adams, 2003 p.291).

כחלק מההסכמות בשיחות, הבריטים מסכימים כי אם נטיית ליבם של רוב תושבי צפון אירלנד תהיה להתאחד עם הרפובליקה האירית, שאלה שתיבחן במשאל עם, הרצון יכובד במלואו. אדמס מזכיר בספרו כי חש שמדובר בניצחון קטן (Adams, 2003 p.351). ה-9 באפריל נקבע כמועד אחרון מבחינת גיון מייג'ור, להסכם אחרון בין הצדדים. ביום האחרון לפני אותו תאריך יעד, השיחות נמשכות כ-17 שעות רצופות, אל תוך הלילה וביום שישי, ה-10 באפריל 1998, הצדדים חותמים על הסכם יום שישי הטוב, המכונה גם "הסכם בלפאסט" (Cain, Unknown). בשלב זה, השאלה המרכזית חדלה בהדרגה לעסוק ב"כיצד" ו"מתי" יצאו החיילים הבריטיים מאירלנד, והחלה לעסוק באופן שבו אותם חיילים בריטיים, ישולבו באורך החיים המשתקם בצפון אירלנד. בלייר שוב הראה כי הוא מבין את החשיבות של האופי הסמלי של הצבת כוחות צבאיים באזורים מסוימים. לא הוחלט בסופו של דבר כי לא תהיה כלל נוכחות צבאית בריטית בצפון אירלנד, אך הנוכחות צומצמה ואופייה שונה (Kennedy-Pipe & McInnes, 2001).

מאז אותו יום, ישנם עדיין פלגים של ה-IRA שמנסים לעורר פרובוקציות חדשות ולהתסיס את האזור המשתקם. למרות זאת, הסכם השלום בצפון אירלנד נחשב להצלחה אדירה, והנוגעים בדבר נחשבים למי שעשו רבות וגדולות עבור תושבי האזור. אפילו בימי כתיבת עבודה זו, מהומות מאיימות להתחדש בשל רקע מתוח באזור. אבל העובדה היא שבאופן מובהק, האלימות בצפון אירלנד נמצאת תחת שליטה. הפלגים הקיצוניים ברובם המוחלט אכן התרצו, שהדרך היחידה לחיות יחד, היא דרך ההסכמות אליהן הגיעו בהסכם "יום שישי הטוב".

נראה כי אולי שווה ערך לכניסתם של השין פיין לשיחות, היה ביקורו של טוני בלייר, ביקור רשמי של ראש ממשלה בריטניה בפעם הראשונה, בצפון אירלנד. לחיצת יד עם ג'רי אדמס

ומרטין מק'גניס הייתה מאורע בפני עצמו, ולמרות שאכן ביקורת יוניוניסטית קשה הוטחה בבלייר, היה זה צעד שבנה אמון בין הצדדים וחיזק את התחושה של הרפובליקנים כי הם מקבלים לגיטימציה מהאדם הבכיר ביותר בשלטון הבריטי, אחרי שהוכרו כשחקנים פוליטיים על ידי השחקנים החשובה ביותר בקהילה הבינלאומית- ארצות הברית. בפרק הבא ינותח תהליך קבלת הלגיטימציה הפוליטית לצד המסקנות העולות ממנו, ואינטגרציה בין מקרה המבחן האירי ובין הספרות הקיימת בנושא, תבוצע בהרחבה.

דיון ומסקנות

מקרה המבחן של עבודה זו, המקרה האנגלו-אירי, אך ניתן וחשוב לבחון את הנושא בקצרה גם מנקודת המבט של מקרים נוספים בהיסטוריה. לדוגמא, במקרה של המחתרת הבאסקית, ה-ETA (Euskadi Ta Askatasuna), ארגון טרור ששיתף פעולה גם כן עם מפלגה פוליטית, הבאטאסונה (Batasuna), שתפקידה היה לייצג את הארגון האלים מול הממשלה. המפלגה נחשבה למסייעת של ארגון הטרור ומעולם לא גינתה את פעולותיו האלימות, גם כשאלה היו קיצוניות ביותר. בדיוק כמו במקרה האירי, חברי הבאטאסונה הם ברובם חברים בארגון ה-ETA לשעבר, סיבה נוספת שהמפלגה מהווה מקור לחשש בפני עצמה (Woodworth, 2007).

במהלך השנים ניסתה ממשלת ספרד להביא את ה-ETA להפסקת אש כשהבטיחה לדון איתו במידה ויעשה כן. היו ראשי ממשלות ספרדיים שטענו שתהיה זו התאבדות להתדיין עם טרוריסטים ודחו מכל וכל את אופציה לדו שיח שיוכל להוביל לפתרון (Woodworth, 2007). בשנת 2011, הכריזה המחתרת הבאסקית על כך שאחרי שנים של קונפליקט, היא מסיימת את המאבק שלה, ומכריזה על "הפסקת אש ודאית" וקראה לממשלת ספרד לפתוח בשיחות ישירות מולה ומול הזרוע הפוליטית שלה. ממשלת ספרד בירכה על המאורע, והכריזה כי זהו "ניצחון של הדמוקרטיה, החוק וההיגיון" אך עדיין, הממשלה הספרדית מתעקשת שלא תשב לדיונים עם אנשי ה-ETA או הבאטאסונה, כל עוד הם לא יתפרקו סופית מנשקם (BBC, 2011). טוני בלייר הזכיר, במאמר משנת 2011, כי "נדיר מאוד להביס קבוצות טרור באמצעים צבאיים בלבד" כשהתייחס להמשך הפעילות של העם הספרדי מול המחתרת הבאסקית אך יותר מכך, מול הזרוע הפוליטית שלה (Blair, 2011). נראה כי גם במקרה של המחתרת הבאסקית, הפתרון עדיין לא ודאי. כפי שאמר טוני בלייר, המדבר כמובן מניסיונו האמיתי בנושא- שיחות תהיינה הדרך היחידה להבטיח שהטרור לא יחזור ויכה שוב בחפים מפשע, ולשם צריכה לחתור הממשלה הספרדית, על מנת לשמור על המצב הנוכחי השורר בארצה.

ארגון טרור לאומני נוסף שניתן להשוות את פעולותיו לאלה של ה-IRA, משום שפעל כנגד מדינה דמוקרטית, הוא ארגון ה-PKK, "Partiya Karkeran Kurdistan" או בעברית- "מפלגת הפועלים של כורדיסטאן". מדובר בארגון שקם בשנת 1978 בעקבות חילון הזהות הכורדית בשם מפלגות השמאל האליטיסטיות בשנות השישים בטורקיה. הבסיס החברתי לארגון

הין השכבות הנמוכות בחברה, שחשו כי אותו מהפך אליטיסטי-אינטלקטואלי רצוי אינו יכול לקבל ביטוי תחת השלטון הטורקי המדכא ופעל למען אחדות העם הכורדי (שאנשיו פוזרו בין ארבע מדינות- טורקיה, אירן, עיראק וסוריה), ולמען עצמאותו (Bacik & Coskun, 2011).

המאבק המזוין של ה- PKK החל ב- 1984 ונמשך עד תחילת שנות האלפיים, כשהפך לכוח משמעותי השולט בחייהם של המקומיים, ומפעיל כוחות שיטור ומודיעין נרחבים. הארגון הכריז ב- 1993 על הפסקת אש ראשונה, ואחריה נרשמו מספר ניסיונות נוספים, אך מעולם לא הגיע המצב בו הקונפליקט התפתח לכדי שיחות שלום והלחימה תמיד חזרה לפעול. ב- 99 הפסקת אש נוספת הוכרזה, ומאז ועד 2002 פעילותו של הארגון ירדה באופן כללי. עם זאת, ה- PKK החלו לפעול מחדש בעקבות עלייתם של מפלגת הימין הקיצוני בטורקיה, ה- AKP, ששללה מכל וכל כל הידברות עימם. הפסקות אש נוספות נרשמו ב- 2004, 2006 ו- 2009, אך הארגון מעולם לא נצר באמת את נשקו אל מול החיילים הטורקיים (Bacik & Coskun, 2011).

נראה כי הבעיה הגדולה במאבק הכורדי-טורקי, היא עמדתה הנוקשה של טורקיה אל מול ה- PKK. באף שלב, פתרון פוליטי מדיני (שכלל הידברות עם הכוחות או עם צד שלישי המייצג אותם או מתווך) לא באה בחשבון, ולא היוותה אופציה. הצבא בלבד זוהה עד כה כגורם היחיד שיכול לדכא את פעילותו של הארגון, בעוד שהבעיה הכורדית היא בעיית זהות חברתית. מאמצים יכלו להיעשות בתחום, עוד הרבה לפני הידברות, כגון שילוב השפה הכורדית במערכת החינוך, הסרת איסור לתפילה בשפה הכורדית במסגדים, קניית ספרים בכורדית לספריות ציבוריות, מתן אישור נרחב לשידורי מדיה בשפה הכורדית והעסקת מנהיגי דת ושוטרים דוברי כורדית באזורים המיושבים בכורדים (Bacik & Coskun, 2011).

מי שהתנגדו לעמדת השלטון שסבר שהפתרון היחיד למצב הוא הפתרון הצבאי, הוצאו מחוץ לחוק (עיתונאים ופוליטיקאים שהעזו להציע במדיה באופן פומבי אופציות זולת הפתרון הצבאי, נאסרו מיד) והעמדה הרשמית נותרה תמיד לפי המוטו "ללא פשרות וללא משא ומתן". אותו טאבו על כל פעולה משא ומתן עם ה- PKK חל גם על נציגים אחרים של העדה הכורדית, כי ראו בכל סוג של שיחות פעולה שתהווה תסמין לחולשת השלטון או ויתור לטרור. התנועה הכורדית גם נכשלה ביצירת פוליטיקאים עצמאיים, כי מעולם לא קמה מפלגה כורדית עם אג'נדה עצמאית מזו של ה- PKK, שה- PKK לא דרס וביטל מיד, על מנת שלא תהיה לו אופוזיציה (Bacik & Coskun, 2011).

העובדה כי מעולם לא נוצר שיח אמיתי ופוליטי בין ה-PKK ובין השלטון הטורקי, היא הבסיס והסיבה לכך שעד היום, הנושא לא באמת נפתר. המתרחשות בין שני הצדדים עדיין קיימת, למרות שמנהיג הארגון נלכד ובעקבות כך הוא נחלש משמעותית. העובדה שהשלטון הטורקי לא באמת היה מוכן להקריב דבר על מנת לבוא במשא ומתן עם ה-PKK והעובדה שה-PKK מעולם לא התירו לאף גורם כורדי אחר להוות כוח שאיננו אלים על מנת שיתדיין עם הטורקים, מהווה את לב הבעיה. הצדדים אינם מוכנים לדבר והמתרחשות איננה יכולה להסתיים באמת.

מקרה נוסף של טרור לאומני בעל שאיפות פוליטיות מובהקות, היא תנועת ה-FLN-National Liberation Front, תנועת השחרור הלאומית באלג'יריה שנאבקה במשך שנים להשגת עצמאות אלג'ירית מהשלטון הצרפתי. כיום, אלג'יריה היא המדינה השמינית בגודלה בעולם, ומונה 26 מליון תושבים, אך את עצמאותה כפי שהיא מתבטאת היום, היא השיגה ב-1962 (אחרי כיבושה של אלג'יריה ע"י צרפת ב-1830) אחרי מלחמת עצמאות מצרפת שארכה כשמונה שנים וגבתה את חייהם של מליון אלג'יראים. מי שניהלה את הקרב הייתה אותה תנועת ה-FLN, שבשל העובדה שהצליחה כל כך בסופו של דבר במאבקה לעצמאות, לרבים היה קל להתעלם מהעובדה שפעלה בשיטות לא דמוקרטיות (Evan, 1992).

ה-FLN קמה בסוף שנות ה-20 של המאה ה-20 בעודה מהווה התאגדות של הציבור הלאומני שהאמין כי אלג'יריה צריכה להיות עצמאית משלטונה הקולוניאלי של צרפת. מלחמת העצמאות שהוזכרה לעיל נפתחה ב-1954 וקמפיין הטרור של התנועה נפתח ב-1956, מותיר את צרפת להגיב בצורה ברוטאלית שהאטה את המאבק האלג'יראי, אבל פגמה בשמה של צרפת בקרב דעת הקהל העולמית. ב-1962 נאלצה צרפת לשבת לשולחן הדיונים עם ראשי תנועה ה-FLN, מה שהוביל בתוך מספר חודשי משא ומתן לעצמאותה של אלג'יריה כמדינה, כשתנועת ה-FLN מהווה את אחת ממפלגות הממשלה, לימים, את מפלגת השלטון (Evan, 1992).

בדומה מאוד לסכסוך האנגלו-אירי, גם בסכסוך הצרפתי-אלג'יראי נוצר קונפליקט גם בין הפרספקטיבות של שני הצדדים. עבור האלג'יראים, היה הקונפליקט מלחמת עצמאות לכל דבר. עבור הצרפתים לעומת זאת, שמטרתם הייתה לרכז את השיח בנושא ולעדן אותו, האירועים לא נקראו כלל וכלל כ"מלחמה". הצרפתים הגדירו את אותם קרבות עקובים מדם, אלימים, שגבו

חיים כה רבם ועירבו כמובן כוחות צבאיים צרפתיים- כ"בעיות בשמירה על הסדר" או "בעיות שיטות משפטיות" (Alexander & Keiger, 2012).

כמובן, נוכל לראות כדוגמא גם את מקרה הישראלי-פלסטיני, ואת היסטוריית היחסים בין ישראל וארגון אש"ף, PLO (Palestine Liberation Organization). מאז שקם הארגון בשנות השישים, ואחרי שנים ארוכות של תפיסתו של אש"ף כארגון טרור או כזה התומך בטרור המופעל על ידי ארגונים אחרים, ואחרי תפיסתו של יאסר ערפאת כתומך טרור וכטרוריסט בעברו, ולא כפוליטיקאי לגיטימי כפי שכל כך ניסה להיות, ממשלת ישראל חותמת על הסכם אוסלו ב-1993 עם ערפאת, בתיווכו של ביל קלינטון, ובכך נותנת לאש"ף, הארגון שהנהיג, את הלגיטימציה כגורם המייצג היחיד של העם הפלסטיני (Ziv, 2011 & Hilal 1995).

בכך שישבו עם יאסר ערפאת לשולחן הדיונים, הבהירו יצחק רבין ושמעון פרס, צוות השלטון בישראל בימי החתימה על הסכם אוסלו, כי הם רואים באש"ף כארגון לגיטימי, כבן שיח שניתן לשבת איתו לשולחן הדיונים. על אף העובדה שמדובר בהסכם שנוי במחלוקת בעיני רבים והוא עמד תחת ביקורת חריפה מכל וכל, עד היום אש"ף נחשב לפרטנר היחיד שישראל, כשהיא מסכימה לעשות כן, מסוגלת לשבת איתו לשולחן דיונים- בעקיפין או במישרין. הסכסוך הישראלי פלסטינאי רחוק ככל הנראה מלהסתיים, ולא כי רמת האלימות המופעלת בו לא דומה לרמת האלימות וכמות הסבל והפגיעה שנראו בסכסוכים אחרים. הזמנים השתנו, ובפועל, הגוף ששולט על הפלגים האלימים המעורבים בסכסוך הוא כבר לא אותו גורם שישראל הסכימה להידבר איתו, אלא גוף חדש שנוסד ב-1987 והוא ארגון החמאס שעליו לעבור משוכות חדשות על מנת לזכות בלגיטימציה פוליטית, מצד ישראל ומצד הקהילה הבינלאומית, שלאחרונה נראית כי חלקים ממנה מאמצים אותו אל חיקם יותר מבעבר.

מסקנות

מדינה דמוקרטית המושתתת על עקרונות הדמוקרטיה המודרנית והמערבית, ככל הנראה לא תראה לנכון לשפוט אחד מאזרחיה על פשע שביצע מבלי לתת לו הזדמנות לשטוח את טענותיו, להסביר מדוע עשה את שעשה, להתחשב בנסיבות ובמניעים ולהתאים את העונש למעשה בכללותו, ולא רק לתוצאה הסופית. על עיקרון דומה מושתתים החוקים הבינלאומיים הדורשים

משפט הוגן גם בפשעים בילאומיים. במשפט הוגן מקבל הנאשם לגיטימציה כפי שזו ניתנת גם לצד המאשים, ושני הצדדים צריכים להתדיין בפני גורם שופט המתווך ביניהם לרוב, ולהגיע לעמק השווה באמצעות חוקים יבשים, כמו גם שיקול דעת בריא ושאיננו מוטה. עולה מן המחקר הנוכחי, שהשיטה שונה מאוד, בפועל, בהתמודדות מול פשיעה פוליטית בקרבן של מדינות דמוקרטיות.

עולה מן המחקר הנוכחי כי הגיוני לומר, שצירוף של קבוצת טרור למשחק הדמוקרטי הבינלאומי והתייחסות אליה כאל פלג לגיטימי בעל דעה שיש להחשיב כמו כל דעה אחרת הקיימת במשחק, תדרבן את הקבוצה הטרוריסטית לעמידה בנורמות בהן עומדות כל שאר הקבוצות המשתתפות באותו השיח, והיא תהיה מעוניינת להצטרף לשורות הדמוקרטיה בעצמה, מכיוון שהיותה חלק מדמוקרטיה משמעו שגם היא מהווה שחקן שקולו נשמע, שהציבור אותו הוא מייצג מהווה פקטור וגורם התחשבות וכזה שמנהיגיו יכולים לייצגו בגאון.

בעת המחקר שנעשה לצורך כתיבת עבודה זו, עלה בעיקר כי קמפיין טרור הינו מלחמת התשה בין הצדדים. ישנו הצד שתוקף ראשון, שהוא לרוב ארגון הטרור המתקומם על תנאים קיימים ובוחר בדרך הכואבת ביותר עבור השלטון על מנת לנסות לשנותם, ומהעבר השני לרוב ניצבת מדינה, שעומדת בפני דילמה קשה. האם עליה לנקוט בחוסר התייחסות לארגון ולטענותיו ולטפל אך ורק בחיסול הפעולות האלימות, על מנת לשדר מסר נוקשה שמשמעותו היא בעצם "אין תגמול לטרור, נסו שוב, בדרך לא אלימה", או שעליה לנקוט בדרך מתפשרת יותר, ולתת לארגון הטרור תחושה שניתנת לו הבמה לשטוח את טענותיו ויש מי שמקשיב ומעוניין להטיב עם מצבו. טען נוימן (2007) כי האופציה השנייה, מהווה הפניית עורף מסוימת לקבוצות מתונות יותר, שאכן ניסו להביא לשינוי ללא שימוש באלימות. המדינה הכובשת אך בעיקר הקהילה הבינלאומית חייבות לבחור איזה מסר הן מעוניינות להעביר, לארגון הטרור הפעיל כרגע, וכמובן ואולי אף חשוב יותר, לאיומים פוטנציאליים עתידיים.

על מנת שמדינה תתחיל להידבר עם ארגון טרור, כפי שהיא מתדיינת עם מדינות אחרות, עליה לתפוס את אותו ארגון כשותף לגיטימי למשא ומתן, כיריב פוליטי לגיטימי, כשחקן בזירה הפוליטית. הדבר יקבל גושפנקה חזקה מאוד, במידה והקהילה הבינלאומית תראה אותו ככזה. לרוב, מדינות יוצאות מנקודת הנחה שהן עומדות מול כנופיה אלימה, שלעולם לא תשבנה איתה למשא ומתן כי אין מדובר ביריב פוליטי אמיתי אלא ברעה חולה שיש לחסל. הבעיה מתחילה

כשאותה "כנופיה" היא חזקה מכדי לחסל ונחושה מכדי להתייחס אליה כארגון קיקיוני שאיננו בר השפעה אמיתית.

אם להתבונן בסכסוך האנגלו אירי שהיווה את מקרה המבחן עבור עבודה זו, ה-IRA, ארגון הטרור האירי, החל את דרכו לבדו, אך עם השנים, קמה לה מפלגת ה-Sinn Fein, שתפקדה כזרוע הפוליטית שלו. היו אלה, ברובם, מתנדבי IRA שהחליטו שעל מנת לשנות את המצב הקיים, יש לדבר, ולא רק להרוג ולפצוע. הבעיה הייתה, שכשהם החליטו לעשות זאת, וסביר להניח שגם לפני כן, הממשלה הבריטית לא הייתה מוכן לדבר עם גורמים הקשורים לקמפיין האלים. ג'רי אדמס ומרטין מק'גינס, שראו עצמם כפוליטיקאים לגיטימיים, נראו לממשל הבריטי כלוחמי IRA לכל דבר. שניהם הכחישו עם השנים מעורבות פעילה בהתארגנויות האלימות של הארגון, אך היה ברור לכולם כי מדובר בשני מתנדבים שהחלו לנסות לקבל את מבוקשם בדרך אחרת.

אדמס, מק'גינס ושאר חברי השין פיין ניסו לאורך השנים להפוך לפוליטיקאים לגיטימיים במספר רב של דרכים. הבולטות שביניהן היו ניהול קמפיין בחירות עבור בובי סנדס לפרלמנט הבריטי, גיוס תמיכה רחבה מקהילת האירים האמריקניים בממשל האמריקני, כמובן- גיוס תמיכתו של הנשיא ביל קלינטון, ועוד. בכך שבובי סנדס היה המועמד שנבחר להתמודד בבחירות על מושב בפרלמנט הבריטי בעודו אסיר רפובליקני שובת רעב, עלתה הסוגיה הבוררת של אסירי ה-IRA לכותרות, לא רק בבריטניה ובאירלנד, אלא בעולם כולו, והקהילה הבינלאומית געשה. תגובות מזועזעות של מדינות שלא מאמינות ש-MP, חבר פרלמנט, נותר לרעוב למוות בעת מילוי תפקידו, מעוותת המציאות ככל שזו תהיה, הייתה מזעזעת עבור מדינות שראו את העניין מבחוץ. הפיכתו של בובי סנדס, באופן רשמי בהחלט, מטורריסט פשוט לחבר פרלמנט, הציבה בפני הבריטים עובדה אחת פשוטה- רצון העם שונה ממה שהאמינו, או רצו להאמין. השין פיין כגוף פוליטי המייצג את הזרם הרפובליקני ובו גם ה-IRA, הם כאן כדי להישאר.

הבחירה בבובי סנדס למרוץ לפרלמנט חשפה במלוא הדרה את העובדה כי גם המאבק הבריטי ל"קרימינליזציה" הוא עקר, כי למרות ניסיונות חוזרים ונשנים להגדיר את חברי ה-IRA כפושעים מן השורה ואת הבעיה האנגלו-אירית כבעיה מקומית של מחוז אולסטר בצפון אירלנד בלבד (הליך ה"אולסטריזציה"), הציבור אמר את דברו באופן אלקטורלי, לפי כללי המשחק

הלגיטימיים, והראה כי הוא אכן מעוניין שאנשים כמו בובי סנדס, חבר IRA שאפילו לא ניסה לעדן את היותו חבר הארגון, ייצגו אותו. בובי סנדס הינו ישות פוליטית; בחייו, כשהנהיג מהפכות בין כתלי הכלא, ובמותו, כשביטל את טיעוני ה"קרימינליזציה" של הבריטים ואת הדה-לגיטימציה שנעשה לארגון אליו היה שייך, ולארגון שייצג אותו בזירה הפוליטית.

עובדת הצנזורה התקשורתית הבריטית על השמעת קולותיהן של חברי הפלג הרפובליקני השיגה את ההישגים הרצויים לתקופת מה, אך היוותה בדיחה של ממש כשהעיתונאים שהופקדו על שמירתה, שכרו שחקנים שידובבו את קולותיהם של המצונזרים. היה זה ניסיון בריטי נוסף להפוך את הרפובליקנים לשקופים עבור הבריטים והאירים גם יחד. עבור מי שהאמינו בהם, ועבור מי שפחדו מהם- ונגדם כווננו פעולות הטרור.

באשר למעורבותו של הבית הלבן בסכסוך, כאמור בפרק הוקדם, זו הגיעה בהתאם לנסיבות הקיימות והיוותה גורם מזרז אדיר בהתפתחות הסכסוך. נראה כי אלמלא הלובי האירי-אמריקני התומך במיוחד, ואלמלא סיומה של המלחמה הקרה וסיומה של מערכת יחסים עדינה ומיוחדת בין ארצות הברית ובריטניה, הלגיטימציה הפוליטית הכל-כך חשובה מצד האמריקנים מעולם לא הייתה ניתנת לרפובליקנים באירלנד. אבל היות והנסיבות הביאו לכך שהרפובליקנים אומצו וחובקו על ידי הממשל החזק בעולם, הרווח היה כולו שלהם, ועל אף מחאותיהם החוזרות ונשנות של הבריטים, הם הפכו לבני שיח לגיטימיים. והרי שפוליטיקאי שמהווה בן שיח לגיטימי, עמית אמיתי, לביל קלינטון, מנהיג העולם החופשי, אינו יכול שלא להוות פקטור עבור ממשלות אחרות. בריטניה ידעה היטב שמניעת כניסתו של ג'רי אדמס לארצות הברית עם ויזה שהוענקה לו באופן אישי מקלינטון, ביקור עתיר תשואות בקרב פורומים פוליטיים, ולחיצת יד רשמית ב-Fall's Road בבلفסט שמוזהה כל כך עם הצד הרפובליקני בסכסוך, הן בדיוק הפעולות נגדן עליה לצאת. היא אכן יצאה נגדן, ואף גרפה מספר הצלחות קטנות, אך את המאורעות הכה משמעותיים שנזכרים לעיל, לא היה בכוחה למנוע. כל אותם אירועים רבי עוצמה היוו מדרגות עליהן טיפס אדמס, בדרכו הארוכה ללגיטימציה פוליטית מושלמת בזירה הבינלאומית, שהפכה זאת לבלתי אפשרי להתעלמות, עבור הממשל הבריטי.

נקודת מפנה - מתן לגיטימציה

לאחר סקירת המקרה הצפון אירי לעומקו, נראה כי אין ככל הנראה רגע אחד ספציפי של הארה בו מקבלת קבוצת טרור שנויה כל כך במחלוקת, לגיטימציה פוליטית. אין רגע אחד המשכנע את מי שמתקיימים ניסיונות ארוכי שנים לשכנעם, כי הגוף שעומד מולם הוא גוף שמגיעה לו הכרה פוליטית או רגע בו הזירה הבינלאומית מחליטה להתעלם מעצם היותו של הארגון ארגון אלים. מדובר בתהליך, במסע, שכשמעורבת בו פעילות טרור אלימה, גם הופך ארוך יותר, מתיש יותר, וככל שמגולמות בו אבידות רבות יותר, הוא גם הופך כואב יותר וצר מלהכיל מקום רב לפשרות.

צוטט באמירתו ג'ונתן פאוול (Jonathan Powell), שהיה המתווך הראשי במשא ומתן

מטעם טוני בלייר:

"It is very hard for democratic governments to admit to talking to terrorist groups while those groups are still killing innocent people. But on the basis of my experience I think it is always right to talk to your enemy however badly they are behaving" (English, 2012 p.127).

לצד הבריטי היו תמיד חששות, אך בשביל שדו שיח יתחיל, מישהו מהצד שנחשב לסופג את הטרור, או צד המשפיע עליו, צריך להאמין שהתועלת שיפיק משא ומתן תעלה עשרות מונים על העלות שמפיק המצב הנוכחי. עם זאת, נראה כי דיון מוקדם מדי עם קבוצת טרור, עלול להיות מסוכן מדי גם הוא. פעילי טרור המקבלים כ"תגמול" את התייחסותה של הקהילה הבינלאומית ומקבלים לגיטימציה כאילו פעלו לפי חוקי המשחק המקובלים, יכולים לפרש את המצב כחיובי ביותר עבורם, ולא להפחית מהפעילות האלימה בה הם נוקטים. השיח שנוצר חייב להיות כדיאלוג - כל הצדדים הנוגעים בדבר חייבים להיות בשלים לנהל משא ומתן בוגר ואחראי, המונע מהסיבות הנכונות - מתוך רצון אמיתי להשכין שלום ומתוך ראייה כנה של טענותיו של הצד השני.

ייתכן שכפי שטען זרטמן, המדינה המתמודדת עם ארגון טרור צריכה להגיע למצב של מבוי סתום, בו היא מבינה שלא תוכל לצאת עם ידה על העליונה ולנצח את ארגון הטרור כפי

שקיוותה ועל אחת כמה וכמה, כשכל צד יכול לראות את תוצאותיו של הסכם כמיטיבות עימו (Zartman, 2000, Zartman, 2001). אך עם זאת, אין למדינה מה לעשות עם אותה הבנה והכרה, מבלי לתת לצד שמולה לגיטימציה אמיתית שהופכת אותו לפרטנר לשיחה. לגיטימציה ששמה אותו במקום של פוליטיקאי מן השורה שניתן לנהל איתו שיח פוליטי אמיתי.

השאלה היא כמובן, גם אם לא מדובר בהארה אחת קיצונית, איך בכל זאת מגיעים להבנה הקריטית כל כך, שהאויב שסלדת ממנו, הוא אכן שותף לתהליך? אם כן, נראה כי ישנם מספר קריטריונים שניתן לדלות מהסכסוך האנגלו-אירי, ולראותם כסיבות העיקריות לראייתם של בריטניה את השין פיין וה-IRA כפרטנרים:

1. צד שלישי מתווך חזק ודומיננטי בדמות ארצות הברית, המקבל את הארגון כלגיטימי ומהווה השפעה על הקהילה הבינלאומית כולה.
2. ביקורת בינלאומית שאיננה מאפשרת למדינה לפעול ללא מעצורים (המדינה לא יכולה להטיל צנזורה דרקונית לאורך זמן, לדוגמא).
3. אינטרסים של מדינות בנות-ברית מתערבים בסכסוך, כפי שהלובי האירי-אמריקני התערב עמוקות בסכסוך האנגלו-אירי.
4. ההפסדים הכרוכים בהמשך הלחימה הצבאית, כבדים מנשוא.
5. תחושת מבוי סתום, לפיה אין דרך לנצח את הארגון באופן צבאי כפי שניסו עד כה, היות והארגון לא נחלש ואף מתחזק מבחינה צבאית.

הנתונים הנ"ל הינם אינדיבידואלים מאוד למקרה האנגלו-אירי, אבל בכל סכסוך ישנו מכלול אירועים ונסיבות אשר מביאים את המדינה המתמודדת עם ארגון טרור לתחושה הכל כך קריטית וחשובה של רוויה. של רצון לסיום המאבק, ותחילת התהליך לפתרון, בהבנה שהפתרונות שניסו עד כה, פשוט אינם יעילים. אין זה אומר שיש צד שניצח במלחמת ההתשה שנוצרה, אלא שכעת מתחיל שלב שונה לחלוטין, דיפלומטי ולא מלחמתי-צבאי.

כל אותן נסיבות המוזכרות, שהן כמובן אינדיבידואליות לכל סכסוך בפני עצמו ואין זה כמובן הכרחי שתופענה באותה הצורה בכל סכסוך המערב טרור לאומני, מביאות את המדינה להבנה, שלא ניתן להתעלם ולבטל את הגורם שמולה ובעיקר שהעלות בהתעלמות ממנו, והמשך נקיטה בקו הפעולה שנקט עד כה, טומנת בחובה עלות גדולה יותר מהתועלת שבשינוי טקטיקה. אם עד כה הארגון היה כוח צבאי שיש למחוק, כעת ניתן לראות שהוא הרבה יותר מכך. הוא גוף

בעל אידיאולוגיה, הוא פוליטי, ולכן הסכסוך חוזר, גם מבחינת המדינה, להיות פוליטי, אחרי שניסתה לבצע לו תהליך של דה-פוליטיזציה.

העובדה ששלוש מתוך חמשת הסיבות העיקריות לשינוי תפיסתה הכללית של בריטניה נובעות מהתערבותה או נוכחותה של הקהילה הבינלאומית בסכסוך, מראה עד כמה עצומה תרומתו של אותו נדבך, לפתרון מצב קשה כל כך. עד כמה התערבות בינלאומית, יכולה להוות מקור לשכנוע או דחיקה של מדינה, חזקה ככל שתהיה כמו בריטניה - לנקודה בה היא תחוש שהשינוי ביחס אל קבוצת הטרור חייב להשתנות - ובכך ולהביאו להשקיט את רוחות הסכסוך בעצמו, ולהפחית בעוצמת האלימות בה הוא נוקט.

נראה כי כל אותם גורמים, הם גורמי דחק עבור המדינה המתמודדת עם ארגון הטרור. הם גורמים לה לביקורת עצמית פנימית חריפה (צנזורה תקשורתית במדינה מערבית, דבר שאיננו דמוקרטי בעליל), ביקורת בינלאומית רחבה ומכאיבה (חבר פרלמנט שהותר לו לשבות רעב עד למותו - אין זה מעשה שתעשה מדינה מערבית דמוקרטית מתקדמת), בנות ברית המשנות את תפיסתן בקשר למדינה (ארצות הברית החזקה איננה צריכה את בריטניה עוד, ופונה לסייע לאירים). כל הגורמים הללו, ייתכן ואם היו מופיעים בנפרד ובהפרש של מספר שנים או שבכלל - רק חלקם היו מתרחשים בפועל, ייתכן ובריטניה הייתה מוצאת דרך להתמודד עימם, ולטפל נקודתית בביקורת או בבעיה שנוצרה. בשל העובדה שמדובר בדחק מתמשך שנפרש על גבי תחומים רבים בפוליטיקה הפנימית והחיצונית של המדינה, אין לה אלא להתייחס לכך במלוא החומרה, ולעשות צעד קיצוני שלא נוסה בעבר. אם כן, הצטברות של גורמי דחק עבור המדינה, בכללם על ידי הקהילה הבינלאומית, מביא לכך שהיא תמצא או תנסה למצוא, דרך חדשה להתמודד עם המצב.

עולה מכל אלה, כי הגיוני לומר שמתן לגיטימציה פוליטית בינלאומית לגוף המבקש אותה, כואבת וחסרת היגיון ככל שזו תיראה בתחילתו או בעיצומו של סכסוך אלים ואכזרי, הינה שלב הכרחי, לפני סיום הסכסוך. ללא מתן לגיטימציה, ללא התייחסות אל מי שמעוניין שיקשיבו לטענותיו, כבן שיח, התוצאה תמיד תהיה המשך חוסר יציבות, המשך חוסר תקשורת בין הצדדים וכמובן, כיוצא מכל אלה, המשך האלימות.

מדובר במעגל אכזרי ביותר. מעגל שלא ייפסק, אלא אם שני הצדדים יהיו מוכנים להקשיב זה לזה ולנסות להגיע לעמק השווה. נראה כי הצד המפעיל את ארגון הטרור הלאומני,

מבצע את שמבצע כדי להישמע, ותמיד חותר להגיע לשולחן הדיונים ולדון בזכויותיו כמו כל ארגון פוליטי המגן על הציבור אותו הוא מייצג. מי שצריכה להתעלות מעל הקשיים לעשות כן, היא לרוב המדינה הסובלת מאותן פעולות הטרור. אין זה פשוט ואין זה מחיר זניח לשלם, אך לעיתים מדינות מצד שלישי, המהוות את הקהילה הבינלאומית, יכולות להוות פקטור חשוב מאין כמוהו בהבאת ההכרה הזו לכדי מציאות. בסופה של הדרך, נראה כי מתן לגיטימציה פוליטית לנציגים של ארגוני טרור לאומני, הינה הדרך היחידה לסיים מאבקים מן הסוג הזה, ונראה כי ללגיטימציה הבינלאומית יש תפקיד עצום בתהליך.

ממש בימיה האחרונים של כתיבת עבודה זו, פורסם שוב, כי ג'רי אדמס, בנאוומו בארצות הברית, לשם הוא כמובן כבר לא צריך להיאבק להיכנס, קורא למשאל עם נוסף למעבר לאיחוד אירי של הדרום והצפון. הוא עדיין מזכיר את מעורבותו חסרת התקדים של הנשיא קלינטון (ואולי רומז בכך שתמיכה דומה היום תהווה עזרה משמעותית בקמפיין הנוכחי), הוא עדיין טוען שהמאבק בצורתו הקודמת היה חלק משמעותי וחשוב בהיסטוריה האירית, אך כיום, המלחמה היא רגועה, דמוקרטית, שאיננה מזכירה ולו במעט, את הימים הנוראים מהעבר (O'Brian, 2012). המאבק האירי לעצמאות, שינה את צורתו באופן דרמטי, ממש ללא היכר, אך הוא לא שכח והדמויות המרכזיות בסכסוך, עדיין מבקשות את שביקשו מוקדם יותר, עצמאות.

Adams, G. (1997). *Before the Dawn: An Autobiography*. Belfast: William Morrow & Co.

Adams, G. (2003). *Hope and History: Making Peace in Ireland*. Brandon Books, Dingle.

Alexander, M. & Keiger, J. F. V. (2012). France and the Algerian War: Strategy, Operations and Diplomacy. 25:2, 1-32.

Anonymous. (1981). Bobby Sands. [Electronic version]. *IRIS Magazine*, Vol. 1, No. 2, 1981. Retrieved on: March 27th, 2012, from:
<http://www.irishhungerstrike.com/bobbysands.html>

Anonymous. (2011). A Basque Peace..... Basque Group ETA Says Armed Campaign is Over. BBC Archive, retrieved on September 14th, 2012, from:
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15393014>

Anonymous. (2012) Hands of history: Gestures of the Northern Irish peace process. *ITV News*. Retrieved September 4th, 2012, from: <http://www.itv.com/news/2012-06-27/hands-of-history-gestures-of-the-northern-irish-peace-process/>

Anonymous. (2012). Seven officers hurt after Belfast violence. The Irish Examiner. Retrieved September 22nd, 2012, from:
<http://www.irishexaminer.com/breakingnews/ireland/seven-officers-hurt-after-belfast-violence-564357.html>

Anonymous. (Unknown). The Irish Peace Process - Chronology of Key Events (April 1993 - April 1998). *Cain Web Service- Conflict and Politics in Northern Ireland*. Retrieved September 4th, 2012, from:
<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/pp9398.htm>

Bacik, G. & Coskun, B. B. (2011). The PKK Problem: Explaining Turkey's Failure to Develop a Political Solution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34:248–265

BBC archive. (1976). *Special category' status ends in Northern Ireland*. [Electronic version]. *BBC: On This Day*. Retrieved August 25th, 2012, from:
<http://www.bbc.co.uk/programmes/p00lx4dj>

Blair, T. (2011). A Basque Peace. [Electronic version]. *The New York Times*. Retrieved September 14th, 2012, from:
http://www.nytimes.com/2011/10/22/opinion/22iht-edblair22,1.html?_r=1

Briand, R.J. (2002). Bush, Clinton, Irish America and the Irish Peace Process. *The Political Quarterly*, 73, 2: 172-180

Byman, D. (1998). The Logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*, 21: 149-169

Chowdhury, A. & Krebs, R. R. (2010). Talking about terror: Counterterrorist campaign and the logic of representation. *European Journal of International Relations*. 16(1) 125–150.

Cloumn, G. (2011). British Censorship of Irish politics. *Politics and Social Issues*.

De Graaf, j. & Schmid, A. P. 1982. *Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media*. London: Sage Publications.

English, R. (2003). *Armed Struggle: the History of the IRA*. Pan books, London

English, R. (2010). *Terrorism: How to Respond*. Oxford university press, New York.

Evans, M. (1992). 30 Years on + The FLN, FIS Politics and French Colonialism. *History today*; 42, 4-6.

Fraser, T. G. (1999). *Ireland in Conflict 1922-1998*. Lancaster Pamphlets,
Routledge publications, London

Frey, B. S. (2004). *Dealing with Terrorism- Stick or Carrot*. Cheltenham: Edward
Elgar Publishing.

Gillespie, G. (2008). Historical Review of the Northern Ireland Conflict. Scarecrow
Press, Plymouth.

Guelke, A. (1986). Loyalist and republicans Perceptions of the Northern Ireland
Conflict: The UDA and PIRA” inside: Merkl, P. H. [ed]. 1986. *Political violence
and terror: Motifs and Motivations*. California: University of California Press.

Guelke, A. (1996). The United States, Irish Americans and the Northern Ireland
Peace Process. *International Affairs*, 72, 3, 521-536.

Haass, R. (1990). *Conflicts Unending: the United States and Regional Disputes*.
Yale University Press

Hayes, M. (1998). The evolution of Republican strategy and the 'peace process' in
Ireland. *Race Class*. 39, 3; 21-39

Hennessey, T. (1997). *A History of Northern Ireland 1920-1966*. Macmillan Press, London.

Hilal, J. M. (1995). The PLO : crisis in legitimacy. *Race & Class*, 37, 2-18

Hueckel, C. (2007). Sinn Fein Without the IRA: Legitimacy or Loss of Popular Support. *The Osprey Journal of Ideas and Inquiry*; 31.

Kennedy-Pipe, C & McInnes, c. (2001). The British Army and the Peace Process in Ireland. *The Journal of Conflict Studies*: 21, 1.

Lieberfeld, D. (1999). *Conflict "Ripeness" Revisited: The South African and Israeli/Palestinian Cases*. *Negotiation Journal*; 15: 63-82

Loughlin, J. (2003). *The Ulster Question Since 1945, 2nd Edition*. Palgrave Macmillan publication, Hampshire

McLoughlin, P. J. (2009). The SDLP and the Europeanization of the Northern Ireland Problem. *Irish Political Studies*; 24, 4, 603–619.

McGray, J. W. (1983). *Bobby Sands, Suicide, and Self Sacrifice*. Martinus Nijhoff Publishers, 17, 65-75.

Moran, M. (2006). *Terrorist Groups and Political Legitimacy*. Inside: “Council of Foreign Relation”, retrieved August 18th, 2012. From:
<http://www.cfr.org/terrorism/terrorist-groups-political-legitimacy/p10159>

Nadarajah, Suthaharan & Dhananjayan Sriskandarajah, 2005. ‘Liberation Struggle or Terrorism? The Politics of Naming the LTTE’, *Third World Quarterly* 26(1): 87–100.

Neumann, P. R. (2003). ‘The Myth of Ulsterization in British Security Policy in Northern Ireland’, *Studies in Conflict & Terrorism*, 26:365–377.

Neumann, P. R. (2007). ‘Negotiating with Terrorists’, *Foreign Affairs* 86(1): 128–139.

O’Brian, J. (2012). Gerry Adams pushes for united Ireland referendum in US speech. Irish Central. *Irish Central*. Retrieved September 22nd, 2012, from:
<http://www.irishcentral.com/news/Gerry-Adams-pushes-for-united-Ireland-referendum-in-US-speech-171317411.html#ixzz27ZqI9Dtl>

O'Day, A. (1997). *Political violence in Northern Ireland: conflict and conflict resolution*. Westport: Praeger publications.

Piazza, J. A. 2001. Poverty, minority economic discrimination, and domestic terrorism. *Journal of Peace Research*. 48(3) 339–353

Pinfari, M. (2011). “Time to Agree : Is Time Pressure Good for Peace Negotiations?” *Journal of Conflict Resolution*. 55(5) 683-709

Pruitt, D. G. (2005). *Readiness Theory and the Northern Ireland Conflict*. Washington: George Mason University Press.

Rubinstein, R. E. (1987). *Alchemists of Revolution: Terrorism in the Modern World*. New York: Basic Books.

Smith, B. (2012). Real Political Leadership needed to Tackle Violence in Northern Ireland. Fianna Fail: The Republican Party. Retrieved September 22nd, 2012, from: <http://www.fiannafail.ie/news/entry/gilmore-resorts-to-old-party-tricks-but-provides-no-comfort-to-patients-kel/>

Somerville, I & Kirby s. (2012). Public relations and the Northern Ireland peace process: Dissemination, reconciliation and the ‘Good Friday Agreement ’ referendum campaign. *Public Relations Inquiry*; 1(3) 231–255

Stedman, S. J. (1991). *Peacemaking in civil war : international mediation in Zimbabwe, 1974-1980*. Lynne Rienner publishers, Boulder.

Stevenson, J. (1997). Northern Ireland: Treating Terrorists as Statesmen. *Foreign Policy*, 105, 125-140.

Taylor, P. (1997). *Provos: The IRA & Sinn Fein*. Bloomsburry, London.

Taylor, P. (1997). *Behind the Mask: The IRA and Sinn Fein*. TV Books publications, New York.

Toros, H. (2008). 'We Don't Negotiate with Terrorists!': Legitimacy and Complexity in Terrorist Conflicts. *Security Dialogue*. Vol. 39(4): 407–426

Weimann , G. (2008). The Psychology of Mass-Mediated Terrorism. *American Behavioral Scientist*: 52, 1: 69-86.

Wilkinson, P. (2006). *Terrorism versus democracy: the liberal state response*. 2nd ed. New York: Routledge publications.

Woodworth, P. (2007). The Spanish-Basque Peace Process : How to Get Things Wrong. *World Policy Journal* 2007 24: 65

Zartman, I. W. (1985). *Ripe for Resolution: conflict and Intervention in Africa*. New York: Oxford University Press.

Zartman, I. W. (2000). Ripeness: The hurting stalemate and beyond. Inside: *Conflict resolution after the Cold War*, ed. P. C. Stern and D. Druckman, 225–50. National Academy Press, Washington DC.

Zartman, I. W. (2001). The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments. *The Global Review of Ethnopolitics*; vol. 1, 1. 8-18.

Ziv, G. (2011). Cognitive Structure and Foreign Policy Change: Israel's Decision to Talk to the PLO. *International Relations*, 25(4) 426–454.

נספחים

נספח א'- ציור קיר בצידה הפרוטסטנטי של בלפסט, המפאר את דמותו של אוליבר קראמוול

נדל
ה
ממ
אגר
תמו
נות
פרט
י
נספ
ח
ב-
מחו
זות
איר
לנד
וצפו
ן
איר
לנד

נדלה מאתר Wikipedia :

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Ireland_trad_counties_named.svg

נספח ג'- ציור הקיר של בובי סנדס, על קיר מטה השין פיין בבלפסט

נדלה ממאגר תמונות פרטי.

נספח ד'- תמונה של לחיצת היד של קלינטון וג'רי אדמס

<http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-18611032> : נדלה מאתר ארכיון ה-BBC

Abstract

For a state suffering from terrorism, it is extremely difficult to grant Political Legitimation to the violent terrorist organization or its representatives, in order to see it as an equal partner for negotiations. When the fields of research of terrorism and Conflict Resolution are combined, it seems as though the academic literature offers varied paths for the resolution of conflicts that involve terrorism. My research will focus mainly on the path of international political legitimation. The hypothesis that will be presented in the current research is based on the assumption? That dialogue is likely to soften both sides involved in a conflict, and might reveal to each of them that on the other end of it there is a party wishing for a peaceful life, just like them. An incentive that should spur both sides to engage in meaningful and sincere negotiations is the potential international political legitimacy that may be granted to the terrorist organization. In fact, this article (paper?) will examine whether international political legitimating is indeed the critical step a terrorist organization should take in order to succeed, matures and start solving the conflict.

Tel Aviv University

The Gershon H. Gordon Faculty of Social Sciences

The Security Studies Program

Terror and Political Legitimation

Under which circumstances can a terrorist organization be made to forsake armed struggle?

This paper was submitted as the thesis for the M.A. degree

by

Inbar Oren

This thesis was carried out under the supervision of

Dr. Or Honig

October, 2012